

ORGANIZACIJA PREHODNIH DOMOV
ZA ODPUŠČENE OSEBE

Inv. št. 973

INŠTITUT ZA KRIMINOLOGIJO PRI PRAVNI FAKULTETI V LJUBLJANI

VSEBINA

		Stran
1.1.	Prehodni domovi sestavni del celovitega sistema resocializacije in rehabilitacije antisocialnih oseb	14
1.2.	Resocializacijski pogoji pri nas in primerjava nekaterih drugih evropskih uredb	14
II.	ANALIZA PODATKOV O ODPUŠČENIH OSEBAM IZ EPE	
	ORGANIZACIJA PREHODNIH DOMOV ZA ODPUŠČENE OSEBE	
2.1.	Število odpuščenih oseb in uprave kaznovanih oseb v SR Sloveniji	24
2.2.	Prehodni podatki o osebju, ki potrebujejo postopno pomoč, kar nimajo prebivališča	27
3.1.	Analiza povzročiteljev odpuščenih oseb in uprave kaznovanih oseb, ki so brez bivališča	27
3.2.	Glavni podatki o odpuščenih osebju in kazensko poboljševalnih zavodih v letu od 1. 2. - 30. 4. 1966	31
3.3.	Opazovane osebe, ki ob odpuščanju nimajo zagotovljenega stalnega prebivališča	32
3.4.	Erizoriji na istih osebju, ki bi jih bilo potrebno	39
	Finansirala: Sklad Borisa Kidriča v Ljubljani in	
4.1.	Republiški sekretariat za zdravstvo	40
4.2.	in socialno varstvo SR Slovenije	42
4.3.	Problematika zaposlenosti in varnosti na zaposlenosti pred nastopom kazni	53
4.4.	Daljšanje v kazensko poboljševalnem zavodu in njene vplive s drugih vidikov človekovega udejstev	55
	Razmnoženo v 8 izvodih	
4.5.	Opazovanja zadržanih odpuščenih oseb, predvidenih za prehodni dom in njihova povezanost s nekaterimi drugimi osebami in socialnimi vidiki	57

VSEBINA

	Stran
III. UVEDENJE IN DRUGI PREDLOŽENI DOMA	
3.1. Organizacija prehodnega doma	62
3.2. Predgovor	70
I. SPLOŠNE UGOOTOVITVE	
1.1. Uvod	1
1.2. Prehodni dom kot sestavni del celovitega sistema resocializacije in rehabilitacije antisocialnih oseb	14
1.3. Postpenalna pomoč pri nas in primerjava nekaterih drugih evropskih ureditev	14
II. ANALIZA PODATKOV O ODPUŠČENIH OSEBAH IZ KPZ IN VPD	
2.1. Gibanje odpuščenih obsojenih in upravno kaznovanih oseb v SR Sloveniji!	24
2.2. Predhodni podatki o osebah, ki potrebujejo postpenalno pomoč, ker nimajo prebivališča	27
3.1. Raziskovanje populacije odpuščenih obsojencev in upravno kaznovanih oseb, ki so brez bivališča	27
3.2. Osnovni podatki o odpuščenih osebah iz kazensko poboljševalnih zavodov v času od 1. 2. - 30. 4. 1966.	31
3.3. Opazovanje osebe, ki ob odpustu nimajo zagotovljenega stalnega prebivališča	32
3.4. Kriteriji za izbor oseb, ki bi jih bilo potrebno nameščati v prehodni dom	39
4.1. Analiza odpuščenih oseb, ki naj bi jih namestili v prehodni dom	40
4.2. Ocena prognoze za socialno ureditev	48
4.3. Problematika zaposlenosti in razlogi za nezaposlenost pred nastopom kazni	55
4.4. Delavnost v kazensko poboljševalnem zavodu in njene zveze z drugimi vidiki človekovega udejstvovanja	55
4.5. Osebnostne značilnosti odpuščenih oseb, predvidenih za prehodni dom in njihova povezanost z nekaterimi drugimi osebnimi in zaposlitvenimi vidiki	57

III. UREDITEV IN DELOVANJE PREHODNEGA DOMA

5.1.	Organizacija prehodnega doma	62
5.2.	Predvidene kapacitete ležišč za prehodne domove	70
5.3.	Lokacija prehodnega doma	73
5.4.	Postopki za namestitev bivšega obsojenca oz. upravno kaznovanega v prehodni dom	74
5.5.	Notranja ureditev prehodnega doma	76
5.6.	Kadrovska zasedba prehodnega doma	82
5.7.	Nekatera posebna načela socialnega dela v prehodnem domu	83
5.8.	Povezave prehodnega doma z drugimi ustanovami in organizacijami	89

IV. ZAKLJUČKI

6.1.	Predlogi za obravnavanje drugih kategorij odpuščenih oseb - brezdomcev	96
6.2.	Zaključne ugotovitve o potrebi, vlogi in organizaciji prehodnih domov	103

V. PRILOGE

Anketni vprašalnik	I
Šifrant	II
Tabele	1-15

Kaplan Alojz, socialni delavec v KPS Dob

Konstantin Jela, upravnik občinskih zapora v Celju

Matinevič Milan, socialna delavca v VPS Radol

Metelšnik Mira, administrativna v občinskih zapirih v Celju

Metelšnik Adolf, varnostnik v občinskih zapirih v Mariboru

Vidovič Rudolf, članstvo upravnika občinskih zapora v Kopru

S O D E L A V C I

Avtorji:

Kobal dr. Miloš, psihiater, načelnik zdravstveno - psihološke službe RSNZ SRS in sodelavec inštituta za kriminologijo - vodja raziskave

Svetovalci:

Vodopivec dr. Katja, pravnik, višji znanstveni sodelavec inštituta za kriminologijo

Statistično obdelal gradivo:

Uderman Boris, pravnik, višji strokovni sodelavec inštituta za kriminologijo

Sodelovali pri anketi in zbiranju gradiva:

Bizaj Alojz, socialni delavec pri RSNZ SRS

Grgič Edo, glavni tajnik rektorata Univerze v Ljubljani

Hočevar Marjan, socialni delavec v občinskih zaporih v Ljubljani

Kobe dr. Peter, izredni profesor pravne fakultete v Ljubljani in sodelavec inštituta za kriminologijo

Kopina Alojz, socialni delavec v KPD Dob

Kosmatin Jože, upravnik občinskih zaporov v Celju

Martinović Mojca, socialna delavka v VPD Radeče

Metež Mira, administrator v občinskih zaporih v Celju

Ričnik Adolf, vzgojitelj v občinskih zaporih v Mariboru

Vidoni Rudolf, namestnik upravnika občinskih zaporov v Kopru

P R E D G O V O R

Inštitut za kriminologijo pri pravni fakulteti v Ljubljani je dne 15. 7. 1964 sklenil pogodbo s Skladom Borisa Kidriča v Ljubljani in s tedanjim republiškim sekretariatom za socialno varstvo, da bo opravil raziskavo o organizaciji prehodnih domov za odpuščene obsojence v SR Sloveniji. Namen raziskave je bil ugotoviti in izdelati idejni načrt o potrebnih kapacitetah, organizaciji in o načinu delovanja takih domov pri nas.

Po delovnem programu za to raziskavo je bilo potrebno pregledati obstoječo literaturo in dokumentacijo o organizaciji takih domov v drugih državah, ogledati in obiskati nekatere slične ustanove v zamejstvu in na podlagi trimesečnega popisa odpuščenih obsojencev iz naših domov predvideti potrebne kapacitete in ugotoviti osebno strukturo odpuščenih, ki bi prišli v poštev za namestitve v prehodne domove zato, da bi bilo mogoče podrobneje določiti organizacijo domov.

Domnevamo, da smo z našo raziskavo zajeli vse bistvene elemente, ki so bili sestavni deli delovnega programa. V inštitutu je bila pregledana vsa obstoječa dokumentacija in so bili napravljeni izvlečki iz 27 dokumentacijskih virov, v zamejstvu so si sodelavci raziskave ogledali šest prehodnih domov in hostelov,

v kazenskih poboljševalnih domovih v Dobu pri Mirni, na Igu, v vzgojnem poboljševalnem domu v Radečah ter v lokalnih zaporih v Ljubljani, Mariboru, Celju in Kopru pa so sodelavci raziskave v času od 1. II. do 30. IV. 1966 popisovali odpuščene obsojence.

Rezultate navedenih študij in opazovanj posreduje inštitut naročnikom obenem z idejnim načrtom, ki iz tega izhaja. S to študijo zaključuje inštitut programiranje institucionaliziranega obravnavanja obsojencev in upravno kaznovanih oseb, za katere je pred tem izdelal že dva idejna načrta, t.j. za organizacijo kazenskih poboljševalnih domov in za organizacijo lokalnih zaporov.

Pobudo za zadnjo od raziskav iz tega področja, t.j. za predmetno študijo, je dal bivši republiški sekretariat za socialno varstvo, ki je prispeval tudi del finančnih sredstev kot sofinancer, glavni vir finančnih sredstev pa je prispeval Sklad Borisa Kidriča. Obema financerjema se inštitut za kriminologijo iskreno zahvaljuje. Poleg tega se zahvaljuje tudi vsem sodelavcem pri raziskavi, ki so s prizadevanjem omogočili njeno izvedbo.

Junija 1966.

Inštitut za kriminologijo
pri pravni fakulteti v Ljubljani

1.4. Vred

Če prihranimo mnenja Rosenburgove¹, da predstavljajo zaprt "svet", ki je ustvarjen omejen, omejen in zaprt "svet", moramo upravičeno pričakovati nekakšno definicijo osebnosti omejenih oseb, kot tudi dejstvo pri njihovem ponovnem vključitju v okolje izven zapora.

Proces vključitja v okolje izven zapora predstavljajo - pripravljenost okolja samemu, da sprejme bivšega omejenega;

I. SPLOŠNE UGOTOVITVE

- pripravljenost omejenega, da na aktiven in pasiven način znova uživi v nediskvalifikirano okolje.

Načelnost takšne pripravljenosti okolja - akceptanca - ni (absolutna ovira). Načelnost pa je pripravljenost le delna ali celo neveljavna (relativna ovira).

Absolutna ovira pa lahko predstavlja tudi dejstvo, da ni ustreznih pripravljenosti pri bivšem omejenem. Če to je, bodisi zaradi pomanjkljivosti na delikventne ravnanje, bodisi zaradi pomanjkljivosti reintegracije v to svet, da tako ali drugače po prihod in zapora, odločil na kriminalni kot prototipi način obnašanja.

¹ Rosenburg A., The Treatment of Offenders in Institutions, Seminar 333 o psiholoških postopkih s delikventnimi in kriminalnimi osebami, Kopenhagen 1958.

² Rosenburg A., The Treatment of Offenders in Institutions, Seminar 333 o psiholoških postopkih s delikventnimi in kriminalnimi osebami, Kopenhagen 1958, str. 177 - 180.

1.1. Uvod

Če pritrdimo mnenju Roosenburgove¹, da predstavlja zapor "svet, ki je umetno omejen, osamljen in zapuščen", moremo upravičeno pričakovati nekatere deformacije osebnosti obsojenih oseb, kot tudi težave pri njihovem ponovnem vživljanju v okolje izven zapora.

Proces vživljanja v okolje izven zapora predstavlja:

- pripravljenost okolja samega, da sprejme bivšega obsojenca;
- pripravljenost obsojenca, da na aktiven in pasiven način znova zaživi z nedelinkventnim okoljem.

Mnogokrat takšne pripravljenosti okolja - akceptance - ni (absolutna ovira). Mnogokrat pa je pripravljenost le delna ali celo navidezna (relativna ovira).

Absolutno oviro pa lahko predstavlja tudi dejstvo, da ni ustrezne pripravljenosti pri bivšem obsojencu: leta se je, bodisi zaradi premočne motivacije za delinkventno ravnanje, bodisi zaradi premočne reintegracije v to smer, že takoj ali kmalu po prihodu iz zapora, odločil za kriminalni kot pretežni način obnašanja.

¹ Roosenburg A., The Treatment of Criminals in Institutions, Seminar SZD o psihiatričnem postopku z delinkventnimi in kriminalnimi osebami, Kopenhagen 1958.

² Kober, H., Vrednotenje normalnega in abnormalnega obnašanja v kriminologiji; Revija za kriminologijo in kriminologijo, 1967, št. 2, str. 117 - 120.

Pripravljenost za vpivljanje v okolje pa je lahko pri obsojeni osebi tudi samo delna. Mnogokrat niha in se spreminja, kakršni so pač odzivi v okolju. Večkrat smo že poudarjali naiven, infantilni odnos mnogih obsojencev do realnosti, pri čemer tudi svoje vživljanje v okolje jemljejo kot izključno dolžnost okolja do njih. Pri tem poudarjajo pravice, ki naj se kar takoj izpolnijo po črki zakona. Manj pa je intenzivnejšega dela s samim seboj, zlasti določene kritičnosti pri iskanju in sprejemanju zaposlitve, potrpežljivosti glede urejevanja lastnih zadev, strpnejšega reagiranja, če jih kdo upravičeno ali neupravičeno ogovori s pripombami ali celo očitki.

Absolutna, dostikrat pa tudi relativna zavrnitev akceptance predstavlja po našem mnenju pravo frustracijsko situacijo. S tem lahko postane takšna situacija izhodišče za dokončno dezintegracijo osebnosti, ki ji bo sicer sledila določena reintegracija, vendar sedaj trdneje v delinkventno smer, če sledimo že večkrat poudarjenim teoretičnim shemam².

Pri labilnejši pripravljenosti pa delujejo neugodno tudi manjše ovire, čeprav so objektivno še premagljive. Sploh je verjetno največ problematike za vživljanje bivšega obsojenca v okolje prav zaradi relativnih

² Kobal, M., Vrednotenje normalnega in abnormnega ponašanja v kriminologiji; Revija za kriminalistiko in kriminologijo, 1961, št. 2, str. 117 - 120.

ovir v okolju in labilne pripravljenosti bivšega obsojenca, da se spoprime z njimi. Spopadanje z nekim številom ovir pri labilni pripravljenosti kaj hitro okrepi nasprotno motive ali pa prav takšne situacije sprožijo že stereotipen in rigidni način delinkventnega obnašanja kot sestavni del celotnega psihosocialnega reagiranja frustriranih delinkventov.

Martin³ je v svoji študiji pokazal postopno vendar dokaj sistematično disolucijo (razpad) ožje integracije z okoljem, iz katerega izhaja obsojena oseba (poklic, delovno mesto, socialni status,ativna in lastna družina). Ta disolucija soupada z dolžino kazni oziroma z večkratnimi povratki.

Čeprav pri nas nismo sistematično proučevali problema disolucije obsojencev, bo tudi za naše prilike veljalo, da prihajajo iz zapora številni obsojenci brez neposredne možnosti za zaposlitev in brez bivališča. Aktivna ali lastna družina, v kolikor še obstoja, se vede do njih odklonilno, vendar tudi mnogi obsojenci sami ne žele obnoviti teh zvez. Seveda ne nastaja omenjena disolucija kar sama po sebi, marveč v neprestani interakciji okolja z negativnimi postopki obsojene osebe, zlasti, če si ta hote ali pa bolj zaradi objektivno delujočih mehanizmov mnogokrat poišče pot v ponovno de-

³ Martin J. P., *Offenders as Employees*, London, Macmillan-Co LTD, 1962.

linkventnost. Tudi ob idealnem funkcioniranju zveze; socialna služba v zaporu - socialna služba občine, ki pa je v praksi seveda daleč od ideala, bi ostalo neko število oseb, ki postanejo v psihosocialnem pogledu že za časa bivanja v zaporu "nerešljiv problem", če z "nerešljivostjo" označujemo minimalno možnost njihovega vživljanja v okolje.

V sedanjih družbenih in ekonomskih pogojih se število "nerešljivih problemov" povečuje. Ob določenih kritičnih ekonomskih premikih v kateri koli družbi, pa tudi v naši, utegne biti število oseb, ki jih ocenjujemo kot "nerešljivo", že kar grozeče.

Problemi vživljanja v okolje bivših obsojencev pa nimajo samo svojega urgentnega pomena v socialnem smislu, niti niso samo humanitarnega značaja. Tudi v našem družbenem sistemu bi morali na področju motečih pojavov stremeti k izgrajevanju takšnega sistema ukrepanja, ki bi teoretično in praktično pokrival vso raznolikost pojavov in problemov. Med svobodnim načinom življenja, v katerem nosi človek večino odgovornosti za svoj obstoj sam, in med zaporem, ki skoraj popolnoma urejuje človekovo ekzistenco, obstoja še sistem vmesnih (intermediarnih) ukrepov, ki se po potrebi institucionalizirajo v ustreznih organiziranih oblikah. Intermediarni sistem naj bi omogočal učinkovito

varovanje družbe brez izrazitejših agresivnostnih ukrepov proti osebam, ki so ali ki še bodo kršile družbene norme. Ilkrti naj bi ta sistem vseboval že tudi bistvene elemente za resocializacijo. Nekateri institucije v tem sistemu naj bi se ukvarjale neposredno s problemi obsojenčevega vživljanja v okolje.

Po ugotovitvah Benneta⁴ je za recidiv bivšega obsojenca najnevarnejše prvo obdobje, ko pride iz zapora. V naših prilikah sicer nimamo lastnih ugotovitev, vendar bi na podlagi izkušenj in izjav mnogih obsojencev, ki so recidivirali, sklepali, da bo opisano obdobje posebno kritično tudi pri nas.

Ker hočejo preprečiti neugoden razvoj obsojenčevega obnašanja prav v tem kritičnem obdobju, se v nekaterih evropskih državah lotevajo organiziranega načina življenja obsojenih ali že izpuščenih oseb preko prehodnih etap. Za angleški penalni sistem je značilen tkzv. sistem "hostelov", ki obstojajo pri večini zaporov in domov za mladoletnike (borstals, approved schools) in iz katerih hodijo obsojene oziroma mladoletne osebe na delo v zunanja podjetja, večinoma prav tja, kjer bodo pozneje na svobodi stalno zaposlene. V hostel se

⁴ Bennett J. V., diskusijski prispevek Second U. N. Congress on the Prevention of Crime and the Treatment of offenders, London 1960, str. 49.

vračajo samo po delu. Režim v hostelu ima značilne posebnosti organizirane svobode. V tej državi obstoja še poseben sistem hostelov za osebe, katerim je izrečen ukrep probation.

V nekaterih drugih evropskih državah kot so Avstrija, Švedska in Francija pa organizirajo posebne prehodne domove za odpuščene obsojence, v drugih pa kot so Škotska, Zapadna Nemčija in nekatere socialistične države evropskega vzhoda nameščajo obsojence, ki so potrebni posebne pomoči, v domove splošnega tipa z ostalimi delavnimi ter onemoglimi ljudmi.

Kot dodatek k organiziranim oblikam pomoči bivšim obsojencem ali osebam brez bivališča naj omenimo še domove različnih karitativnih in verskih organizacij, pa tudi prizadevanja posameznikov, ki na primer na obsežnejši kmetiji dovoljujejo zadrževanje ljudi, ki so izgubili možnost bivališča in rednejše zaposlitve. Ti ljudje se oddolže za prebivališče z občasnim ali bolj organiziranim delom na takšni kmetiji. (Primeri iz Anglije). Takšni načini pomoči so nedvomno vzpodbudni in sestavni del določenih oblik družbenega življenja. Vendar bi bilo pri nas, spričo drugačnih ciljev družbene ureditve, potrebno o posnemanju teh oblik še premisliti.

Našo študijo posvečamo potrebi in organizaciji prehod-

nih domov v naši republiki. Že uvodoma naj poudarimo stališče, da ocenjujemo prehodne domove kot aktivni instrument za doseganje ciljev, ki si jih zastavljamo v zvezi z resocializacijo delinkventnih in nekaterih kategorij asocialnih ljudi. Prehodni dom po naši zamisli ni zgolj karitativna ustanova, ki bi osebi v stiski nudila prenočišče in minimalni obrok hrane. Prehodni dom naj bi se organsko vključil v enoten sistem resocializacijskih prizadevanj, ki se pravzaprav začne s preventivo delinkventnih in drugih družbeno negativnih pojavov.

Vzgojne, kazensko poboljševalne ustanove in delovne kolonije so v programu svojega dela bolj ali manj prepričljivo naravnane tako, da pospešujejo človekovo resocializacijo, ali pa je vsaj ne ovirajo. V sistem zaprtih ustanov za resocializacijo smo vložili velika družbena sredstva. Tudi za resocializacijske postopke dajemo precejšnja sredstva, četudi verjetno sedaj obstoječa vlaganja ne zadostujejo. Zaradi absolutnih ter relativnih ovir in človekove zmanjšane pripravljenosti za pozitivno vživljanje v okolje pa prav v kritičnem obdobju uničujemo številna prizadevanja, finančna sredstva pa so brez učinka, ker ne moremo zadostno pomagati nekaterim osebam, da bi prebrodile prve težave z organizirano namestitvijo in pomočjo pri zaposlitvi.

misli razvijane drugimi ustanovami tega sistema. In

Prehodni dom naj bi tedaj imel svoje mesto v nadaljevanju tretmana obsojenih oseb, pa tudi sam naj bi samostojno obravnaval nekatere probleme na način kot se že uveljavlja v organiziranem resocializacijskem tretmanu.

Prav v zvezi s takšno vlogo prehodnega doma nam bo lažje odgovoriti na dilemo ali naj bo prehodni dom organiziran kot samostojna ustanova za specifične cilje resocializacije, ali pa naj bivše obsojence vključujemo v ustanove, ki tudi nameščajo začasno nezaposljene ali zdravstveno prizadete osebe.

Že načeloma je jasno, da prehodni dom ne more biti postaja za prav vse odpuščene obsojence in druge antisocialne oziroma asocialne osebe, čeprav mnoge od teh potrebujejo prebivališče, hrano in pomoč pri zaposlitvi. Obstoja določeno število oseb, ki jim namestitev v prehodni dom ne bi pomenila etape v resocializaciji, marveč zgolj fizično zaščito. Nekatere osebe pa bi lahko prehodni dom izrabile kot nekakšno bazo za organiziranje delinkventnega obnašanja. Nedvomno je brezdomstvo in nezaposlenost odpuščenih oseb važen problem v obvladovanju družbeno negativnih pojavov. Toda prehodni domovi bi izgubili svojo specifiko in svoje mesto v intermediarnem sistemu, če bi prevzemali nase nekatere naloge, ki so v penološkem in resocializacijskem smislu namenjene drugim ustanovam tega sistema. Tu

mislimo predvsem na delovne kolonije za trajnejše antisocialne osebe, za katere bi v treh mesecih njihovega bivanja v prehodnem domu lahko naredili kaj malo.

Prehodni dom tudi ne sme demobilizirati drugih oblik resocializacijskega dela. Ne sme biti nekakšna potuha za odlaganje obsojenčevih zadev na čas po odpustu iz zapora, češ saj bo zanje dovolj možnosti potem, ko bo obsojenec že v prehodnem domu.

Socialno delo v zvezi z odpustom obsojenca bi verjetno pridobilo, če bi tudi v naših pogojih razmišljali o prehodni obliki po vzgledu angleškega "hostela". Tako bi spet zmanjšali pritisk tistih, ki potrebujejo namestitev v prehodni dom, uredili pa bi marsikoga, ki ima kakršnekoli težave z zaposlitvijo in namestitvijo po odpustu, a ga ne predvidevamo za namestitev v prehodni dom. Oblika hostela se pravzaprav že uveljavlja, ne da bi ji določili podrobnejšo organizacijsko vsebino v našem resocializacijskem sistemu. Tako so mnogi mladostniki v okviru mladoletniškega zapora že zaposleni pri zunanjih podjetjih. V dom se vračajo prenočevati.

Podobno ne bi smeli biti prehodni domovi ovira za hitro reševanje obsojenčeve zaposlitve in ureditve prebivališča. Prehodni dom naj bi zajemal le tiste bivše obsojence in druge antisocialne osebe, ki imajo upravičene razloge za namestitev v prehodni dom po kriterijih,

za katere bomo našli tesnajšo zvezo s celovitim resocializacijskim programom.

1.2. Prehodni dom kot sestavni del celovitega sistema resocializacije in rehabilitacije antisocialnih oseb

Doma prehodni domovi (Jugendberufshilfe der Caritas der Evangelischen Kirche). Ti si dele preskrbijo sami, ali pa jim Če se oziramo po vzgledih prehodnih domov, ki so v raznih deželah Evrope že organizirani, vidimo, da večinoma opravljajo karitativno nalogo. Vendar je v njih vsaj začetek bolj sistematičnega in organiziranega dela, ki naj ima tudi resocializacijski pomen. Poudarek na resocializacijskih načelih je zelo različen. Pri vseh je poudarjen resocializacijski pomen organiziranega dela. Tako novi zaporniki v lastni delavnici. Zato se, da je zahteva Patronage Saint - Léonard a Couzon-au-Mont D'or (Rhône)⁵, ki je najstarejši in sploh prvi francoski prehodni dom, v svojem pravilniku: "samo delo dovoljuje resocializacijo odpuščenih. Zato se morajo bivši obsojenci znova navaditi na redni delovni čas in ne smejo biti odsotni iz delavnice v delovnem času".

5

Dom je novembra 1964 obiskal prof. dr. Peter Kobe; navedbe vzete iz njegovega poročila.

Dom sta obiskala v oktobru 1964 dr. Katja Vodopivec in spomladi 1965 Edo Grčič. Navedbe povzete iz njunega poročila.

Tudi prehodni dom Skyddsvärnet⁶ v Stockholmu predvideva, da plačujejo tam bivaajoče osebe svojo oskrbo iz zasluska. Seveda pa omenjajo tudi možnost, da plačujejo stanovalci oskrbnino iz svojih prihrankov ter iz socialne pomoči.

Delo je pomemben činitelj tudi v dunajskem prehodnem domu za mladostnike (Jugendfürsorgeheim der Caritas der Erzdiözese Wien)⁷. Ti si delo preskrbijo sami, ali pa jim ga najde uprava doma. Uprava doma je namreč povezana z uradom za delo. Ker je trenutno na Dunaju konjunktura za zaposlovanje, se ta urad sam obrača zaradi delovne sile na dom. Ugotavljajo pa, da mladostniki često menjajo zaposlitev. Razen v Franciji, pri ogledu ustanov in pri študiju literature nismo ugotovili, da bi prehodni domovi razpolagali z lastnimi delavnicami. Zdi se, da je obstoj lastnih delavnic v Franciji povezan tudi s posebnim načinom izvrševanja pogojne obsodbe, ki jo vežejo na obvezno prebivanje v prehodnem domu.

V poročilih o notranjem ustroju obiskanih prehodnih domov in pri študiju tovrstnih opisov najdemo zelo malo podatkov o drugih resocializacijskih ukrepih, ki bi poleg dela še pomagali oblikovati osebnost. Najdalj so

⁶ Dom je obiskala v avgustu 1965 dr. Katja Vodopivec; navedbe povzete iz njenega poročila.

⁷ Dom sta obiskala v oktobru 1964 dr. Katja Vodopivec in spomladi 1965 Edo Grgič. Navedbe povzete iz njenega poročila.

dejavnost te vrste razvili v prehodnem mladinskem domu na Dunaju, kjer med bivšimi storilci kaznivih dejanj živi tudi okoli 10 posebej izbranih mladih ljudi, ki so družbeno urejeni in izhajajo iz poštenih družin (študenti, delavci). V domu ostanejo dokler želijo, vendar ga mnogi od njih kmalu zapustijo, ker pravijo, da je življenje v domu preveč naporno. Plačujejo nizko oskrbnino in to je edina korist, ki jo imajo od bivanja v domu. Njihova naloga je trojna:

1. Vzdržujejo ugled doma nasproti okolici.
2. Med seboj si o svoji preteklosti ne pripovedujejo; vsaj uprava doma jim svetuje tako. Na ta način ni znano, da so nedelinkventi; delinkventnim pa ni znano, kateri izmed stanovalcev so nedelinkventni.
3. Predstavljajo pomoč upravi ustanove pri prevzgojnem delu z dobrim lastnim vzgledom.

Čeprav se s stanovalci doma, ki niso bili delinkventni, ob vselitvi dogovore, kakšne dolžnosti jih čakajo in kako naj vzgojno vplivajo na preostale stanovalce, tretjina le-tih pri prevzgoji ne sodeluje, temveč se poslužuje le cenenege stanovanja. Vendar je vodstvo doma mnenja, da tudi brez aktivnega sodelovanja, zgolj z dejstvom, da v tem domu stanujejo in tudi s primernim obnašanjem, že pozitivno delujejo na ostale. V omenjenem domu so se najbolje obnesli mladi obrtniški

delavci. Na takšne osebe bivši obsojenci nikakor ne vplivajo negativno. Pač pa je potrebno izbirati res poštene in značajsko močne osebe.

V nekaterih hostelih, ki jih vodi probation služba v Angliji, razvijajo skupinsko svetovanje kot sodobno obliko prevzgoje obsojenih oseb. Posamezni probandi so tudi po odpustu iz zapora deležni psihiatričnega vodenja in temeljitejše obdelave s pomočjo tkzv. case work.

V prehodne domove, ki smo si jih ogledali v Franciji⁸, zlasti pa v dom v Lyonu (Maison d'assistance sociale) redno prihaja psihiater. Tam je na voljo klientom zaradi konzultacij in strokovne pomoči pri upravljanju doma. Dom v Lyonu ima tesne stike z Inštitutom za sodno medicino in kriminologijo, ki spremlja delo doma in mu daje strokovno pomoč.

1.3. Postpenalna pomoč pri nas in primerjava nekaterih drugih evropskih ureditev

Bačič⁹ upravičeno poudarja, da je značaj postpenalnih

⁸ Navedeno po poročilu prof. dr. Petra Kobeta, ki je obiskal novembra 1964 Maison d'assistance sociale v Lyonu.

⁹ Bačič P., Organizacija i tok procesa prevaspitavanja zatvorenika; Jugoslovenska revija za kriminologiju i krivično pravo, 1963, št. 1, str. 27 - 40.

ukrepov zelo velik in da se le-ti uvrščajo na eno prvih mest v programu za resocializacijo. Brez njih takšen program ni popoln. Po njegovem mnenju obstoje močni indiciji, da pomeni neorganizirana postpenalna pomoč zelo važen kriminogen faktor za recidivizem.

K takšnemu stališču bi bilo potrebno pripomniti, da urejevanje predvsem nekaterih zunanjih okoliščin, ki so neugodne za odpuščeno osebo, nikakor ne pomeni dokončne in večkrat niti ne ustrezne rešitve njenega problema. Naše izkušnje nam povedo, da smo v ugodnejših ekonomskih razmerah, ko zaposlitev odpuščenega obsojenca ni pomenila posebne težave in ko se je v okviru zaposlitve bilo mogoče pomeniti vsaj za zasilno prebivališče, srečali večino recidivistov, ki so napravili kazniva dejanja iz osebnostnih pobud, iz "notranjih" razlogov. Relativno ugodne zunanje okoliščine same po sebi niso razrešile razlogov za delinkventno obnašanje. Kriminologi so na splošno mnenja, da urejevanje zunanjih okoliščin, tudi ob optimalni možnosti, ne more eliminirati celotne kriminalitete. Pridružujemo pa se tudi tistim, ki menijo, da urejevanje zgolj zunanjih okoliščin tudi ne more bistveno vplivati na gibanje kriminalitete.

Postpenalna pomoč je torej eden od organizacijskih in vsebinskih prijemov, ki so nujni v celokupnem programu resocializacije. Vendar je potrebno poleg urejevanja zunanjih okoliščin med postpenalne ukrepe uvrstiti tudi

takšne oblike, ki vključujejo delo z obsojenčevo osebnostjo. To delo je v celotnem procesu resocializacije sicer rudimentarno, poiskalo pa tudi še ni sebi lastne specifikke. To pa ne pomeni, da ne bi takšnega dela vključevali tudi v ukrepe, ki sledijo odpustu iz zapora.

Postpenalno pomoč lahko definiramo ozko, res v smislu pomoči, ki se kaže v urejevanju številnih zunanjih okoliščin. Sem bi mogli uvrščati urejevanje zaposlitve in stanovanja, preskrbo z obleko, hrano ter denarno pomoč. Večina proučevalcev, tako tujih kot domačih, pa je nezadovoljna s sedanjo stopnjo razvitosti te vrste pomoči. Poudarjajo zlasti njeno kvantitativno nerazvitost.

Po našem mnenju pa bi bilo bolje ustvariti pojem postpenalnega dela z obsojencem ali prekrškarkem, ki je širši kot pravkar navedeni pojem postpenalne pomoči.

To dejavnost bi lahko definirali tudi kot postpenalne ukrepe, kakor jih v svojem sestavku terminološko imenuje Bačič.

Postpenalno delo je pojmovano širše kot postpenalna pomoč. Vključuje sicer urejevanje številnih neurejenih zunanjih okoliščin, v katerih se znajde bivši zapornik, hkrati pa naj bi razvijalo še naslednje oblike: svetovanje in vodenje (eventualno s pomočjo svetovalcev - prostovoljcev, ki pa bi imeli ustrezno izobrazbo), urejevanje stikov z nativno ter lastno družino, saniranje okolja in

morebitno eliminiranje osebe iz okolja, ki je zanj krimonogeno, usmerjanje v psihiatrični tretman, usmerjanje v zdravstvene ustanove, če je oseba telesno bolna, delovna orientacija in po potrebi delovna rehabilitacija v rehabilitacijskih ustanovah.

Postpenalno delo se seveda prične že v ustanovi, kjer oseba prestaja sodno ali upravno kazen. Sprejemni oddelki pri sestavljanju programa resocializacije načeloma sestavljajo tudi načrt za postpenalno delo. Dobršen del priprav in celo dela samega bi bilo mogoče izvršiti že med trajanjem prostostne kazni, čeprav to navidezno nasprotuje pojmu "postpenalnost". Seveda je za izvajanje postpenalnega dela v kazensko poboljševalni ustanovi potrebnih nekaj strokovnjakov določene orientiranosti, predvsem pa njihovo zadostno število.

Tudi ob idealnem kadrovskem sestavu strokovnih služb v kazensko poboljševalni ustanovi (od takšnega ideala pa smo še hudo oddaljeni), nekaterih elementov postpenalnega dela ni mogoče opraviti med trajanjem prostostne kazni. Nekateri oblike postpenalnega dela, ki smo jih naštevali pa so tudi takšne, da jih je mogoče izvajati šele po odpustu osebe iz zapora.

Zaradi nerazvitosti strokovnih služb in nekaterih načelnih pomislekov ter praktičnih težav se večji del postpenalnega dela v naših prilikah preloži na čas po odpustu iz zapora. Izkušnje pa nam povedo tudi, da se dobršen

del postpenalnih ukrepov začne in konča v raznih oblikah postpenalne pomoči, torej v znatno ožjem registru postpenalnega dela kot smo ga pravkar definirali.

Potrebna bi bila teoretično utemeljena in podrobna analiza stanja v postpenalnem delu oz. postpenalni pomoči v jugoslovanskih in še posebej slovenskih prilikah.

V zadnjih letih naj bi se postpenalno delo z odpuščeniimi obsojenci razvijalo v okvirih socialne službe občine, s katerimi sodelujejo odbori državljanov za pomoč odpuščenim obsojencem. Postpenalno delo je urejeno v 75 in 76 čl. Zakona o izvrševanju kazenskih sankcij.

Socialni delavci kazenske poboljševalnih zavodov in VPD naj bi sodelovali le v pripravah na odpust, s pismenim obvestilom socialni službi občine, le redko pa z neposrednim poseganjem na teren.

V zakonitih predpisih je sicer poudarjena dolžnost odborov državljanov pri svetih občinskih skupščin za zdravstvo in socialno varstvo, vendar je ta dolžnost tako po zakonitih predpisih kot v praksi precej deklarativna.

Odbori so dolžni pomagati, vendar niso dolžni preskrbeti odpuščenemu zaporniku delo in stanovanje. V odborih sodelujejo zastopniki upravnih in družbenih organizacij. Tako se tudi v naših pogojih uveljavlja načelo, da sodelujejo pri postpenalnem delu državljan, ki se poklicno ne ukvarja s temi problemi. Obsojenec ima možnost,

da se obrne na odbor in socialno službo, torej na oblastne in družbene organe hkrati, vendar še nima zagotovila, da bo pomoč v resnici čim konkretnjša in naravnana na dosledno resocializacijo.

Če zakonite možnosti, še bolj pa dejansko ravnanje na njihovi podlagi, primerjamo s stanjem v širših evropskih okvirih, potem se problematika postpenalnega dela pri nas izraža v iskanju določenih srednjih izhodišč. Ustrezna analiza bi pokazala, ali so takšne oblike postpenalnega dela družbeno res upravičene.

V drugih evropskih socialističnih državah je namreč uveljavljanje postpenalnega dela ena od obveznosti odgovornega državnega organa. Ta pa lahko zakonito uveljavlja svoje zahteve napram ustanovi, da bo odpuščeni osebi res nudila zaposlitev ter stanovanje. V SSSR mora odpuščeni obsojenec v 15 dneh po odpustu dobiti zaposlitev, ki je v skladu z njegovo profesionalno usposobljenostjo. V posebni odredbi št. 864, z dne 14. 10. 1959 je vlada ČSSR podrobno določila, da je potrebno obsojene osebe čimprej zaposliti in tudi naložila podjetjem in ustanovam, da odpuščene osebe obvezno sprejmejo v delovno razmerje, v kolikor imajo ustrezno delovno kvalifikacijo. Izvzeta so le tista delovna mesta, na katerih zahteva delo neoporečnost.

Tudi zakon ČSSR o izvrševanju kazni odvzema prostosti

z dne 17. 6. - 1965 pravi v svojem 49. členu:

(2) Narodni odbori so dolžni, da brez zavlačevanja zagotovijo odpuščenim osebam delovno mesto in ustrezno stanovanje.

Člen 50 istega zakona pa pravi:

(1) Gospodarske organizacije ne smejo delati razlike pri sprejemanju delovne sile med osebami, ki so odpuščene iz zapora in drugimi osebami, razen v primeru, če je za izvrševanje poklica potrebna neoporečnost.

(2) Gospodarska organizacija je dolžna na predlog okrajnega narodnega odbora sprejeti odpuščeno osebo, če ima zanj prosto delovno mesto.

(3) Gospodarske organizacije so dolžne v sodelovanju z množičnimi organizacijami nuditi odpuščenim osebam večjo skrb in pozornost in to najmanj s tem, da jih zaposlijo v vzornem delovnem kolektivu.

Posebna skrb je v navedenem zakonu posvečena tudi mladostnikom in mlajšim odpuščenim osebam. Tem naj narodni odbor ter gospodarske organizacije v sodelovanju z množičnimi organizacijami omogočijo vsaj dokončanje uka za bodoči poklic, za katerega so se že pripravili.

Za našo študijo nismo uspeli zbrati podatkov o tem, kako omenjeni etatistični koncept postpenalnega dela v resnici deluje.

Čeprav je naglašena pomoč bivšemu obsojencu, zlasti v obliki zaposlitve ter stanovanja, daje po našem mnenju tretji odstavek 50. člena zakona ČSSR o izvrševanju kazni odvzema prostosti tudi možnost za razumevanje problemov odpuščene osebe ter za njeno vodenje.

Statistični zagotovljenosti postpenalnega dela, zlasti v obliki pomoči, pa so nasprotno tiste oblike na Zpadu, ki se za tako delo pretežno opirajo na dejavnost prostovoljnih in karitativnih, navadno z religioznimi elementi obarvanih društev za pomoč odpuščenim obsojencem. Učinkovitost takšne pomoči je tudi v zapadni literaturi dokaj sporna, četudi mnogi priznavajo njene splošne človeške vrline. Omenjena društva se skoraj izključno bavijo le z dajanjem pomoči, ki je često omejena na posamezne trenutne potrebe in karitativne usluge.

Tudi angleška probation služba (National Association of Probation Officers) je zgodovinsko nastala iz takšnih pobud, vendar se je postopoma razvila v uradno organizacijo, ki je vključena v državni proračun. Čeprav se angleška probation služba ukvarja predvsem z osebami, ki jim je bila odložena obsodba, se pojavlja tudi kot organizacija, ki sprejema naše pomoč za posamezne kategorije odpuščenih, zlasti mlajših oseb. Angleška probation služba in njeni zgledi v večjem številu zahodno - evropskih držav (n.pr. Nizozemska ter Francija)

pa tako po izobraževanju svojih uslužbencev kot po konkretnih oblikah, že stremi k bolj poglobljenim oblikam postpenalnega dela (grupno in individualno svetovanje, case work) za svoje kliente.

V okviru lastnih hostelov ali hostelov, ki obstojajo v okviru zaporov, razvijajo uslužbenci probation službe takšne prijeme, ki pomenijo že znatno več kot zgolj enostavno postpenalno pomoč.

Mnenja smo, da bo tudi za naše prilike potrebno preiti od dosedanjih oblik pomoči k širšemu postpenalnemu delu. To bo pomenilo kvalitativen skok na tem področju. Četudi ni mogoče določiti roka, kdaj bomo kadrovsko in materialno pripravljeni za takšen skok, smo vendarle mnena, da bi prav v okviru prehodnih domov lahko pričeli s pripravami zanj. Zato zbrano raziskovalno gradivo o prehodnih domovih oblikujemo tako, da bi bili njegovi zaključki že okvir za kvalitetne premike v postpenalnem delu.

2.1. Gibanje odpuščenih obojencev in upravno kaznovanih oseb v LR Sloveniji

V tabeli A (na naslednji strani 25) prikazujejo trinosečno gibanje odpustov iz slovenskih KPZ v letih 1963 do 1965. Odstopanja od "povprečja", kar nam predstavlja prvo trinosečno leto 1963 s 2.179 odpusti niso prevelika in so v procentih izračuna s največ 26,4 in najmanj 12,3 %.

II. ANALIZA PODATKOV O ODPUSČENIH OSEBAH IZ KPZ IN VPD

K preiskavi navedenemu gibanju odpustov nismo bili upravičeni neposredno prištehi odpuščene gojenke iz VPD Radolca. Zato jih prikazujemo posebej v tabeli B.

Tabela B

Odpust iz VPD Radolca

Leto	Moški	Ženske	Skupaj
1963	26	7	33
1964	23	12	35
1965	33	6	39

V teku tega leta so podatki o odpustu iz VPD Radolca nezanesljivi, kar je posledica gojenecov na "pogojnem odpustu", torej v domski ali drugakoli okolihi izven doma. Den jih še vodi kot svoje gojence in šaka na sklop oddih, da jih tudi formalno odpusti.

Kar smo opazovali obdobje od februarja do maja 1965, navajamo posebej gibanje odpustov za omenjeno trinosečje v letih 1963 do 1965.

2.1. Gibanje odpuščenih obsojenih in upravno kaznovanih oseb v SR Sloveniji

V tabeli A (na naslednji strani 25) prikazujemo trimesečna gibanja odpustov iz slovenskih KPZ v letih 1963 do 1965. Odstopanja od "povprečja", kar nam predstavlja prvo tromesečje leta 1963 z 2.119 odpusti niso prehuda in so v procentih izražena z največ 26,4 in najmanj 12,3 %.

K pravkar navedenemu gibanju odpustov nismo bili upravičeni neposredno prišteti odpuščene gojence iz VPD Radeče. Zato jih prikazujemo posebej v tabeli B.

Tabela B

Odpust iz VPD Radeče

Leto	Moški	Ženske	Skupaj
1963	26	7	33
1964	43	12	55
1965	53	6	59

V teku enega leta so podatki o odpustu iz VPD Radeče nezanesljivi, ker je precej gojencev na "pogojnem dopustu", torej v domači ali drugačni oskrbi izven doma. Dom jih še vodi kot svoje gojence in čaka na sklep sodišča, da jih tudi formalno odpusti.

Ker smo opazovali obdobje od februarja do maja 1966, navajamo posebej gibanje odpustov za omenjeno tromesečje v letih 1963 do 1965.

Tabela A

Odpuščene obsojene in upravno kaznovane osebe v 1963, 1964 in 1965 letu

Leto	Trimesočje	Obsojene osebe iz KPD										Obsojene osebe iz Upravnega kaznovane osebe iz občinskih zaporov										Skupaj
		m	ž	sk	m	ž	sk	m	ž	sk	m	ž	sk	m	ž	sk						
1963	I. II. III.	79	12	91	431	30	461	1 279	288	1 567	2 119											
	IV. V. VI.	145	20	165	461	47	508	1 078	232	1 310	1 983											
	VII. VIII. IX.	120	19	139	375	41	416	1 778	340	2 118	2 679											
	X. XI. XII.	128	15	143	444	41	485	1 458	316	1 774	2 402											
									skupaj		9 183											
1964	I. II. III.	66	13	79	377	38	415	1 275	310	1 585	2 088											
	IV. V. VI.	105	17	122	392	51	443	1 328	358	1 686	2 251											
	VII. VIII. IX.	99	20	119	356	54	410	1 316	316	1 632	2 161											
	X. XI. XII.	154	19	173	404	46	450	1 240	325	1 565	2 188											
									skupaj		8 688											
1965	I. II. III.	44	15	59	378	38	416	1 098	291	1 389	1 864											
	IV. V. VI.	93	20	113	365	33	398	1 110	238	1 348	1 859											
	VII. VIII. IX.	110	24	134	353	20	373	1 389	318	1 707	2 214											
	X. XI. XII.	152	29	181	366	23	389	1 251	226	1 477	2 047											
									skupaj		7 984											

2.2. Predhodni podatki o osebah, ki potrebujejo post- penalno pomoč, ker nimajo prebivališča

Na podlagi izračunanega povprečja zadnjih štirih let je Republiški sekretariat za notranje zadeve ugotovil, da bo v naši republiki letno okoli 330 oseb, ki bodo predstavljali brezdomce. Od teh naj bi jih bilo 35 odpuščenih iz KPD, 200 odpuščenih iz občinskih zaporov ter okoli 100 upravno kaznovanih. Ker pa je v naši kriminalni populaciji okoli $1/6$ žensk, smo sklepali, da bomo imeli tedaj okoli 280 moških in okoli 50 ženskih oseb. Za te brezdomce bi bilo potrebno ustanoviti prehodne domove.

3.1. Raziskovanje populacije odpuščenih obsojencev in upravno kaznovanih oseb, ki so brez bivališča

Gornji podatki Republiškega sekretariata za notranje zadeve SR Slovenije obravnavajo populacijo brezdomcev zgolj po eni karakteristiki. Ker pa bi za ustanovitev, organiziranje in funkcioniranje prehodnih domov morali razpolagati z večjim številom socialnih, penoloških in osebnostnih pokazateljev, smo se odločili za tromesečno opazovanje vseh odpuščenih oseb iz naslednjih kazensko poboljševalnih zavodov: KPD Dob, KPD Ig, VPD Radeče, občinski zapori v Celju, Kopru ter Mariboru in Ljubljani.

Za opazovanje smo pripravili poseben anketni list, izdelali navodila za njegovo izpolnjevanje, vodja raziskave pa je naprosil za sodelovanje socialnega delavca ali osebo, ki se ukvarja z odpustom obsojencev ter upravno kaznovanih ter mu še v ustnem razgovoru pojasnil vsebino posameznih vprašanj v anketnem listu.

V tromesečnem opazovanju, ki je trajalo od 1. II. do 30. IV. 1966, smo zbrali 1.023 anketnih listov za odpuščene obsojence, kar predstavlja 63,5 % od celotnega števila odpuščenih oseb iz navedenih zavodov.

Podatke o dejanskem odpustu iz navedenih zavodov prikazujemo posebej pod tabelo D na naslednji strani 29.

Določiti je bilo potrebno, kolikšen je delež opazovane delinkventne populacije glede na celotno število kaznivih dejanj in prekrškov, za katere je bila v naši republiki izrečena kazen odvzema prostosti. Na razpolago imamo samo podatke za zapore. Vendar je v teh najbolj živahno gibanje v pogledu sprejema in odpusta.

Odložili smo se za prikaz kaznivih dejanj in prekrškov, ker realneje prikazujejo stanje, ki ga želimo obdelati v raziskavi. Mnogi storilci zagreše po več kaznivih dejanj in prekrškov, zlasti upravno kaznovani pa se po večkrat v letu vrnejo v zapor. Zato bi podatki o storilcih ne bili stvarni.

Tabela D

Dejenski odpust od februarja do maja 1966 (opazovano obdobje)

	Februar 1966				Marec 1966				April 1966				Skupaj			
	obsojenci		upravno kaznovani		obsojenci		upravno kaznovani		obsojenci		upravno kaznovani		obsojenci		upravno kaznovani	
	m	ž	m	ž	m	ž	m	ž	m	ž	m	ž	m	ž	m	ž
KPD Dob	18				20				40				78			
KPD IG	5				1				13				19			
VPD Radeče	3	1			19	3			13	2			35	6		
Zepori Celje	24	2	52	8	22	2	50	8	29	4	25	11	75	8	127	27
Zepori Koper	8	-	27	10	3	-	22	10	3	-	18	17	14	-	67	37
Zepori Ljubljana	41	1	85	30	57	1	217	74	43	4	100	40	141	6	402	144
Zepori Maribor	34	-	72	15	54	4	77	18	61	5	65	20	149	9	214	53
Skupaj	128	9	236	63	175	11	566	110	189	28	208	88	492	48	810	261

Skupaj 1.611

V tabeli E prikazujemo število kaznivih dejanj in prekrškov za leto 1963, ki so jih obravnavali zapori v SR Sloveniji.

Tabela E

Število kaznivih dejanj in prekrškov za leto 1963

Zapori	Skupaj	Prekrški	Kazniva dejanja
Ljubljana	3 626	2 387	679
Maribor	2 102	1 363	739
Celje	1 168	881	287
Koper	549	463	86
Skupaj	7 445	5 094	1 791
Radovljica	477	470	7
Murska Sobota	209	240	50
Nova Gorica	202	140	62
Novo mesto	360	266	94
Vsi skupaj	8 693	6 210	2 004

V zaporih, ki smo jih opazovali (Ljubljana, Maribor, Celje, Koper) so v letu 1963 obravnavali 7.445 kaznivih dejanj in prekrškov, v ostalih zaporih pa 1.218.

Opazovani zapori so tedaj zajeli 86 % celokupne problematike. Opazovanje prav teh zaporov je bilo tedaj upravičeno in predstavlja zanesljivo osnovo za predloge in zaključke, ki jih bomo izdelali v raziskavi.

3.2. Osnovni podatki o odpuščenih osebah iz kazensko poboljševalnih zavodov, v času od 1. 2. - 30. 4.

1966. leta

Omenili smo že, da smo z našim tromesečnim opazovanjem zajeli 1.023 oseb, ki so bile odpuščene iz KPZ. Med njimi je bilo 861 moških in 162 ženskih oseb. Podrobneje prikazujemo tudi zavode, iz katerih so bile odpuščene opazovane osebe.

Osebe, odpuščene iz kazenskih poboljševalnih zavodov in VPD v času od 1. 2. do 30. 4. 1966 po spolu

Kazenski zavod	Skupaj	Moški	Ženske	Struktura v %	
				moški	ženske
Skupaj	1 023	861	162	85	15
KPD Dob	73	73	-	100	-
KPD Ig	16	-	16	-	100
VPD Radeče	37	30	7	81	19
zaporj v:					
Ljubljani	268	226	42	84	16
Mariboru	375	327	48	87	13
Kopru	66	46	20	70	30
Celju	188	159	29	85	15

Opazovane osebe so bile kaznovane v 471 primerih zaradi kaznivih dejanj in v 552 primerih zaradi različnih prekrškov. Podrobnosti prikazujemo tabelarično.

Pri izpolnjevanju anketnih listov so socialni delavci zavodov pri 290 osebah ugotovili, da te osebe nimajo stalnega bivališča (ali pa je navajanje stalnega bivališča

Osebe, odpuščene iz kazenskih poboljševalnih zavodov
in VPD v času od 1. 2. do 30. 4. 1966 po spolu
in storjenem dejanju

Prekršek, kaznivo dejanje	Skupaj	Moški	Ženske	Struktura v %	
				moški	ženske
skupaj	1 023	861	162	100	100
brezdelje, kla- teštvo in pro- stitutcija	274	177	97	21	60
nedovoljen prehod čez mejo	84	78	6	9	4
nedostojno vedenje	126	119	7	14	4
prometni prekrški	32	32	-	3,5	-
drugi prekrški	36	30	6	3	4
skupaj	522				
kazniva dejanja zo- per življenje in telo	99	91	8	11	5
tatvina	170	155	15	18	9
velika tatvina	75	66	9	8	6
zoper dostojanstvo in moralo	12	11	1	1	..
zoper varnost ljudi in premoženja	31	31	-	3,5	-
zoper uradno dolž- nost	28	17	11	2	7
druga kazniva de- janja	56	54	2	6	1
skupaj	471				

3.3. Opazovane osebe, ki ob odpustu nimajo zagotovljenega stalnega prebivališča

Pri izpolnjevanju anketnih listov so socialni delavci za-
vodov pri 294 osebah ugotovili, da te osebe nimajo stal-
nega bivališča (ali pa je navajanje stalnega bivališča

samo fiktivno, n.pr. bivališče staršev ali bivališče pred nastopom kazni, v katerega pa se več ne morejo vrniti). Od omenjenega števila je 214 moških in 80 ženskih oseb.

Prikazujemo tabelarični pregled zavodov, iz katerih so bile takšne osebe - brezdomci - odpuščene:

Odpuščene osebe - brezdomci - po spolu in zavodih

Kazenski zavod	Skupaj	Moški	Ženske	Struktura v %	
				moški	ženske
Skupaj	294	214	80	73	27
KPD DOB	14	14	-	100	-
KPD Ig	2	-	2	-	100
VPD Rače	14	8	6	57	43
zapor v: Ljubljani	107	77	30	72	28
Mariboru	100	80	20	80	20
Kopru	24	11	13	46	54
Celju	33	24	9	73	27

Po starostni strukturi se odpuščene osebe - brezdomci - razvrščajo takole:

Odpuščene osebe - brezdomci, po spolu in starosti

Starostna skupina let	Skupaj	Moški	Ženske	Struktura v %	
				moški	ženske
Skupaj	294	214	80	100	100
do 18	7	4	3	2	4
19 do 24	97	54	43	25	54
25 do 39	139	111	28	52	35
40 do 45	14	12	2	5	2,5
46 do 50	15	13	2	6	2,5
51 do 55	9	8	1	4	1
56 in več	13	12	1	6	1

Pričakovali smo, da bo glede na visok priliv oseb iz različnih jugoslovanskih republik v naše kazensko popravilne zavode, med odpuščenimi osebami - brezdomci - mnogo tistih, ki izhajajo iz širšega jugoslovanskega družbeno - ekonomskega področja. Naša predvidevanja v določenem smislu potrjujejo podatki glede narodnosti odpuščenih oseb.

Odpuščene osebe - brezdomci, po spolu in narodnosti

Narodnost	Skupaj	Moški	Ženske	Struktura v %	
				moški	ženske
skupaj	294	214	80	100	100
slovenska	218	153	65	71	81
ostale jugoslovanske	70	55	15	26	19
ostale nejugoslovanske	6	6	-	3	-

Med odpuščenimi moškimi osebami - brezdomci - je največ industrijskih in obrtnih delavcev 52 %. Slede jim nekvalificirani delavci s 38 %. Pri odpuščenih osebah ženskega spola pa je 53 % nekvalificiranih delavk in 20 % iz skupine industrijskih ter obrtnih delavk (Priloge tabela 2).

Največ odpuščenih oseb te vrste je storilo različne prekrške, pri čemer so na prvem mestu brezdelje, klatetstvo in prostitucija. Od celokupnega števila je bilo 228 oseb kaznovanih zaradi prekrškov, 66 pa zaradi kaznivih dejanj.

Odpuščene osebe - brezdomci, po spolu in storjenih dejanjih

Prekršek, kaznivo dejanje	Skupaj	Moški	Ženske	Struktura v %	
				moški	ženske
skupaj	294	214	80	100	100
brezdelje, klateštvo in prostitucija	171	109	62	51	77,5
nedovoljen prehod čez mejo	30	28	2	13	2,5
nedostojno vedenje in pretepanje	25	21	4	10	5
prometni prekrški	1	1	-	..	-
drugi prekrški	1	1	-	..	-
skupaj	228				
kazniva dejanja zoper življenje in telo	5	4	1	2	2
tatvina	28	24	4	11	5
velika tatvina	21	15	6	7	7
druga kazniva dejanja	12	11	1	5	1
skupaj	66				

Spričo takšne strukture odpuščenih oseb - brezdomcev - nas ne preseneča visok odstotek povratništva. Saj je na splošno znano, da bodo storilci prekrškov klateštva, brezdelja in prostitucije kar stalneje v povratku. V opazovani skupini odpuščenih oseb le 57 oseb ni bilo povratnikov. Med temi je 46 moških (21 %) in 11 žensk (14 %). Večina oseb zagreši povratek z istovrstnimi dejanji. Teh je v celokupnem številu 144. Vendar je med njimi tudi 93 takšnih, ki zagreše v povratku raznovrstna dejanja. Pri podrobnejšem pregledu se izkaže,

da gre premnogokrat za prepletanje prekrškov s kaznivimi dejanji. (Priloga - tabela 3)

Velika večina odpuščenih oseb - brezdomcev - je bila pred nastopom kazni nezaposlena. Po številu je bilo takšnih oseb 241, od tega 168 moških (79 %) in 73 ženskih (91 %) oseb. Le neznatno število, v absolutnem samo 18 oseb, je bilo pred nastopom kazni stalno zaposlenih. (Priloga - tabela 4).

Ko so se socialni delavci kazensko-poboljševalnih zavodov odločali za odgovor o izglelih za zaposlitev po odpustu iz njihovega zavoda, so se - upoštevajoč še stanje po gospodarski reformi - v ogromni večini odločili za ugotovitev, da so izgledi za zaposlitev slabi. Pri tej skupini so slabi izgledi za zaposlitev kar pri 248 oseb. Od teh je 177 ali 83 % moških in 71 ali 89 % ženskih oseb. Le 5 odpuščenih oseb ima zagotovljeno delo, posebnih težav za zaposlitev pa naj bi ne bilo pri 41 oseb. (Priloga - tabela 5).

Ugotovitev o socialni prognozi za dovršen del odpuščenih oseb - brezdomcev - niti ne more biti posebno ugodna. Socialni delavci so imeli nedvomno pred očmi osebnostno težavnost precejšnjega števila svojih klientov, slabo razvito postpenalno pomoč, pa tudi še specifične prilike, v katerih smo se znašli v obdobju po reformi. Za dobro polovico opazovanih oseb so ugotovili dvomljivo prognozo.

Odpuščene osebe - brezdomci, po spolu in prognozi
za socialno ureditev

Prognoza za so- cialno ureditev	Skupaj	Moški	Ženske	Struktura v %	
				moški	ženske
skupaj	294	214	80	100	100
dobra	26	24	2	11	2,5
dvomljiva	162	120	42	56	52,5
neugodna	106	70	36	33	45

V obravnavanju motečih oseb smo v zadnjih letih že uspešno uveljavili nazor, da je mnogokrat, zlasti pri huje motečih in prizadetih osebah, potrebno poiskati razloge za deviirano obnašanje v celotni osebnostni zgradbi takšnih oseb. V prejšnjih raziskavah in ob praktičnem delu z osebami v KPŽ smo izoblikovali nekatere osebnostne kategorije, ki sicer nimajo značaja utrjenih diagnoz, vendar združujejo nekatere pomembnejše in stalnejše poteze obnašanja v eno samo karakteristiko. Pri tem sta n.pr. karakteristiki brezdelneža in prostitutke prevzeti iz pravnih ter socioloških kategorij, vendar smo jim v kliničnih prizadevanjih dodali še določen psihološki in celo psihiatrični pomen. Karakteristika alkoholika zajema v našem pojmovanju tiste osebe, ki so trajneje in globlje zasvojene po pretiranem uživanju alkoholnih pijač. Pri mnogih je prisotna tudi očitnejša socialna depravacija. Le kategorije duševnih bolnikov, osebnostno motenih (psihopatičnih) in nevrotičnih oseb se skladajo vsaj do

neke stopnje s psihiatričnimi klasifikacijami. V nekih primerih ostaja podrobnejša osebnostna analiza nepopolna ali diagnostično nejasna. Te osebe smo uvrstili med osebnostno neurejene, ne da bi jih mogli podrobneje kategorizirati. Le 4 osebe od celokupnega števila opazovanih brezdomcev so anketarji označili kot osebnostno urejene. Pri vseh drugih primerih pa so se odločili za to ali ono posebno osebnostno karakteristiko.

V številnih primerih so anketarji za posamezno osebo navedli več osebnostnih karakteristik. Ko smo njihove podatke primerjali med seboj, smo jih združili v skupine osebnostnih značilnosti, kot so navedene v tej in poznejših tabelah. Mnenja smo, da s takšnim združevanjem nismo zabrisali kakšnih bistvenih podrobnosti v ocenjevanju osebnosti opazovanih brezdomcev.

Odpuščene osebe - brezdomci, po spolu in osebnostnih značilnostih

Osebnostne značilnosti	Skupaj	Moški	Ženske	Struktura v %	
				moški	ženske
skupaj	294	214	80	100	100
brezdelnež	48	43	5	20	6
alkoholik	51	45	6	21	7,5
osebnostno drugače neurejen	63	46	17	22	21
osebnostno urejen	20	19	1	9	1
nevrotik	8	7	1	3	1
prostitutka	35	-	35	-	44
osebnostno moten	60	47	13	22	16
duševni bolnik	9	7	2	3	2,5

3.4. Kriterij za izbor oseb, ki bi jih bilo potrebno nameščati v prehodni dom

Pri raziskovanju potreb in organizacije prehodnega doma izhajamo iz teoretične zahteve, da prehodni dom ne more biti niti karitativna ustanova, ki bi ne glede na kriterije nudila začasno streho brezdomcem. Prehodni dom tudi ne more nadomestiti nalog, ki naj jih ima posebna delovna kolonija (določitev prebivališča za stalnejše prekrškarje). Pravtako prehodni dom ni terapevtska ustanova za posamezne kategorije abnormnih in osebno deviliranih oseb. Načeloma je prehodni dom ustanova za tretman, s čemer izpolnjuje nekatere bistvene naloge postpenalnega dela.

Kljub relativno visokemu številu oseb brez stalnega bivališča, kar smo ugotovili z opazovanjem v omenjenem tromesečju, smo se odločili za strožje kriterije nameščanja v prehodni dom. V praksi pa predvidevamo, da bo mogoče, glede na konkretno osebo in določene objektivne okoliščine, kriterije sem in tja le omiliti.

Kriteriji so naslednji:

1. Absolutni

- Starost z zgornjo mejo 55 let za moške in 50 let za ženske;

- časovno daljša naseljenost v SR Sloveniji;

- vsi poklici razen kmetov in poljedelskih delavcev

- način življenja tipično vezan na mesto;
- v poštev prihajajo naslednje osebnostne kategorije:
 - nevrotik
 - alkoholik (izjemno)
 - brezdelnež
 - potepuh
 - prostitutka
 - osebnostno drugače neurejen
 - osebnostno urejen

2. Relativni:

- stalnost in občasnost zaposlitve pred nastopom kazni;
- delavnost v kazenskem zavodu: dobra in primerna;
- prognoza za socialno ureditev ob socialni pomoči:
 - dobra in dvomljiva.

Na podlagi tako določenih kriterijev smo izbrali 64 oseb moškega in 32 oseb ženskega spola, ki odgovarjajo kriterijem za namestitve v prehodni dom.

4.1. Analiza odpuščenih oseb, ki naj bi jih namestili v prehodni dom

Po starosti in spolu se takšne osebe razvrščajo:

Odpuščene osebe - brezdomci, predvidene za prehodni dom, po spolu in starosti

Starostne skupine let	Skupaj	Moški	Ženske	Struktura v %	
				moški	ženske
skupaj	96	64	32	100	100
do 18	3	2	1	3	3
19 - 24	25	19	21	30	66
25 - 39	27	32	8	50	25
40 - 45	4	5	2	8	6
46 - 50	2	2	-	3	-
51 - 55	3	4	-	6	-

Upoštevajoč rojstni kraj in prejšnje prebivališče, smo jih poskušali rajonizirati v dve obsežnejši območji, eno s sedežem v Ljubljani (zajema področje UNZ Ljubljana, Kranj, Koper, Gorica in Novo mesto), drugo s sedežem v Mariboru (UNZ Maribor, Celje in Murska Sobota).

Takšne osebe se v omenjena rajona razmeščajo takole:

Odpuščene osebe - brezdomci, (za prehodni dom)
po spolu in rajonu prebivališča

Rajon prebivališča	Skupaj	Moški	Ženske	Struktura v %	
				moški	ženske
skupaj	96	64	32	67	33
štajerski	44	32	12	73	27
ostala Slovenija	52	32	20	62	38

Poklicna struktura odpuščenih oseb, ki naj bi jih namestili v prehodni dom, je v skladu z opazovanjem širše strukture odpuščenih oseb - brezdomcev. Pri moških prevladujejo industrijski ter obrtni delavci (63 %) žri ženskah pa je 66 % nekvalificiranih delavk. (Priloga - tabela 7).

Šolska izobrazba odpuščenih oseb ni posebno ugodna, saj je polovica med njimi takšnih, ki imajo samo nedokončano osemletko. Stanje je bolj neugodno pri moških, kjer je 61 % oseb z nedokončano osemletko kot pri ženskah, kjer je takšnih 53 %. Ostali moški imajo v 31 % dokončano osemletko, v 8 % pa tudi dokončano srednjo šolo. Pri ženskah je 47 % oseb z dokončano osemletko. (Priloga - tabela 8).

Velika večina oseb, ki naj bi bile nameščene v prehodni dom, je samskih. V odstotkih je samskih 72 %, od tega 69 % moških in 88 % žensk. Poročeni so le 4 %, razvezanih pa je 20 %. (Priloga - tabela 9).

Med odpuščenimi osebami je 76 takšnih, ki so bile v času opazovanja kaznovane zaradi prekrškov. Podrobnejšo strukturo prekrškov prikazujemo tabelarično:

Odpuščene osebe - brezdomci (za prehodni dom),
po spolu in storjenem prekršku

Vrsta prekrška	Skupaj	Moški	Ženske	Struktura v %	
				moški	ženske
skupaj	76	49	27	100	100
brezdelje, klateštvo, prostitucija	45	20	25	41	93
nedostojno vedenje, vinjenost, pretepanje	19	18	1	37	7
nedovoljen prehod čez mejo	11	10	1	20	
prometni prekrški	1	1	-	2	-

Ni presenetljivo, da se na prvo mesto tako pri moških kot pri ženskah uvrščajo prekrški brezdelja, klateštva, prostitucije, nedostojnega vedenja, vinjenosti in pretepanja. Pri tem je potrebno poudariti, da se uvrščajo ženske osebe 100 % v prvo skupino, pri čemer je seveda še posebej naglašeno njihovo udejstvovanje v prostituciji.

V absolutnih številih je bilo 76 opazovanih oseb brez zaposlitve, od tega 49 moških in 27 žensk.

Med odpuščenimi osebami, ki naj bi bile nameščene v prehodni dom, je 20 takšnih, ki so zagrešile kazniva dejanja. Podrobnosti o tem prikazujemo:

Odpuščene osebe - brezdomci (za prehodni dom)
po spolu in storjenih kaznivih dejanjih

Vrsta kaznivega dejanja	Skupaj	Moški	Ženske
skupaj	20	15	5
zoper življenje in telo	2	2	-
tatvina	7	5	2
velika tatvina	11	8	3

Kazni, ki so bile naložene odpuščenim osebam te vrste, so večinoma kratkotrajne. Ker prevladujejo v opazovani skupini storilci prekrškov, a večinoma povratniki, je najvišje število odmerjenih kazni med 16 in 30 dnevi.

Med odpuščenimi moškimi osebami je le 25 % takšnih, ki so bili na prestajanju kazni daljši od 1 meseca, med ženskami pa je teh 19 %. (Priloga - tabela 6).

Tudi povratništvo ostaja še vedno pomemben atribut odpuščenih oseb, ki naj bi jih nameščali v prehodni dom. Le 21 % vseh opazovanih oseb ni povratnikov. Za isto vrstna dejanja je bilo zaprtih po večkrat 49 %, za raznovrstna pa 26 % oseb. (Priloga - tabela 10).

Zaposlitev pred nastopom kazni za večino opazovanih oseb ni bila urejena. Med temi je bilo 76 % moških in 91 % žensk. V absolutnih številkah je bilo 78 opazovanih oseb brez zaposlitve, od tega 49 moških in 29 žensk.

Stalno je bilo zaposlenih le 5 moških, občasno pa 10 moških in 3 ženske. (Priloga - tabela 11).

V skladu s tem so seveda tudi predvidevanja za zaposlitev po odpustu. Ker je podatek pomemben za vlogo prehodnih domov, ga prikazujemo tabelarično:

Odpuščene osebe - brezdomci (za prehodni dom) po spolu in izgledih za zaposlitev po prestani kazni

Izgledi za zaposlit.p.o prest.kaz.	Skupaj	Moški	Ženske	Struktura v %	
				moški	ženske
skupaj	96	64	32	100	100
ima zagotovljeno delo	2	1	1	22	34
zaposlitev ni zagotovljena, a ne bo težav	23	13	10		
slabi izgledi za zaposlitev	71	50	21	78	66

Pretežno so odpuščene osebe, ki naj bi jih nameščali v prehodne domove, pred nastopom kazni živele ali vsaj skušale živeti same. Za večino velja že v prejšnji raziskavi¹⁰ izrečena ugotovitev, da so v interakciji z ožjim okoljem postopoma potrgali vezi z nativno družino ali ožjimi sorodniki. V opazovani skupini je 75 oseb živelo samih. Pri starših jih je živelo 13, s sorodniki pa 6. Podatki, izraženi v odstotkih, so podobni za ženske in moške opazovane osebe. (Priloga - tabela 12).

¹⁰ Organizacija lokalnih zaporov in režim prestajanja kazni, raziskava Inštituta za kriminologijo, Ljubljana, 1965, str. 217.

¹¹ Organizacija lokalnih zaporov in režim prestajanja kazni, str. 217

Lastne otroke, zlasti pa intenzivnejšo skrb zanje, smo vselej uvrščali med stabilizirajoče faktorje osebnosti. V opazovani skupini ima 27 oseb svoje otroke. Po odstotkih so si moški in ženske v tem enaki. Večina, t.j. 72 % moških in 72 % žensk, nima lastnih otrok. Pa tudi pri prvi skupini predstavljajo otroci, kot smo to ugotovili drugje,¹¹ le potencialno možnost za stabilizacijo. Vsekakor bi v okviru prizadevanj prehodnih domov ta činitelj morda le pridobil na svoji vrednosti. Doslej situacija glede otrok ni posebno razveseljiva. Velika večina, po številu 24 otrok, je v tuji oskrbi. (Priloga - tabeli 13 in 14).

Vrednotenje razlogov za nezaposlenost oziroma le občasno zaposlenost, je seveda izredno težavno, posebno, če ga prepustimo večjemu številu ocenjevalcev. Ne preseneča pa podatek, da naj bi bila večina razlogov le v osebnosti opazovanih oseb. Objektivnih razlogov v čistem smislu je zelo malo. Ker je podatek tudi pomemben za delo prehodnih domov, ga navajamo tabelarično.

Odpuščene osebe - brezdomci (za prehodni dom)
po spolu in razlogih za nezaposlenost

Razlogi za nezaposlenost	Skupaj	Moški	Ženske	Struktura v %	
				moški	ženske
skupaj	96	64	32	100	100
pretežno v osebni	53	52	29	81	90
pretežno objektivni	6	7	3	11	10
bil stalno zaposlen	5	5	-	8	-

¹¹ Organizacija lokalnih zaporov in režim prestajanja kazni, str. 217

Večina opazovanih oseb je pri zaposlenosti v kazensko poboljševalnem zavodu kazala primerno stopnjo delavnosti. Nekatere med njimi so bile še posebej prizadevne, zato smo jih uvrstili v kategorijo dobre delavnosti. V odstotkih se razvrščajo kategorije delavnosti takole:

	Moški	Ženske
	100 %	100 %
dobra	16	22
primerna	70	50
slaba	14	28

(Priloga - tabela 15)

Po prognozi za socialno ureditev se opazovane osebe razvrščajo:

Odpuščene osebe - brezdomci (za prehodni dom) po spolu in prognozi za socialno ureditev

Prognoza za socialno ureditev	Skupaj	Moški	Ženske	Struktura v %	
				moški	ženske
skupaj	96	64	32	100	100
dobra	6	8	2	12,5	6
dvomljiva	40	48	20	75	63
neugodna	18	8	10	12,5	31

Končno navajamo podrobnosti o osebnostnih značilnostih odpuščenih oseb, ki naj bi se nameščale v prehodni dom. Že pri kriterijih smo poudarili, da smo nekatere osebnostne značilnosti kot n.pr. osebnostno motenost in hujši alkoholizem uvrstili med tiste, ki izključujejo nameščanje v prehodni dom. V opazovani skupini je v absolutnem številu 21 oseb alkoholikov, 19 moških in 2

ženski. Pri tem sme upoštevali nekatere druge ugodne činitelje kot starest, dobro delavnost v kazensko popoljševalnem zavodu, dobro ali vsaj dvomljivo prognozo. Delo z alkoholiki je težavno, vendar nikakor ne brezupno. Ob našem konceptu prehodnega doma in njegovih povezavah z drugimi tretmanskimi ustanovami bi tudi marsikateri alkoholik lahko dosegel vsaj začasno osebno in družbeno stabilizacijo.

Problemاتيke ženskih odpuščenih oseb sploh ne bi mogli racionalno reševati, če ne bi upoštevali, da je med njimi večina prostitutk. Prehodni dom za ženske osebe in celoten intermediarni sistem, ki prihaja v stik z ženskimi motečimi osebami, mora upoštevati to dejstvo in mu prilagoditi svoje metode dela. Osebnostne značilnosti pa prikazujemo v posebni tabeli:

Odpuščene osebe - brezdomci (za prehodni dom)
po spolu in osebnostnih značilnostih

Osebnostne značilnosti	Skupaj	Moški	Ženske	Struktura v %	
				moški	ženske
skupaj	96	64	32	100	100
brezdelnež	16	15	1	23	..
alkoholik	21	19	2	30	..
osebno drugiče neurejen	29	19	10	30	31
osebno urejen	7	6	1	9	..
nevrotik	5	5	-	8	-
prostitutka	18	-	18	-	56

K tej tabeli bi dodali, da smo njene kategorije osebnostnih značilnosti zbrali iz podrobnejšega gradiva osebnostnih značilnosti, ki je prikazoval to ali ono opazovano osebnost dodatno devilirano v različnih smereh. Kot smo že omenili pa z združevanjem različnih lastnosti v bolj enovite osebnostne značilnosti nismo, po našem mnenju, napravili nobene pomembnejše napake in nismo zabrisali realnega stanja. Podrobnosti pa je mogoče najti v tabeli 16, ki je priložena.

4.2. Ocena prognoze za socialno ureditev

Ker smo menili, da je za delo prehodnih domov posebnega pomena predhodna prognoza za socialno ureditev, ki bi jo morale nakazati že strokovne skupine v KPZ (dejansko pa jo bodo večinoma določili socialni delavci teh zavodov) smo proučili takšno prognozo iz različnih vidikov. Želeli smo ugotoviti, ali kakšne osebne okoliščine posebej in selektivno vplivajo na določanje prognoze. Med takšne činitelje smo uvrščali poklic, izobrazbo, prejšnjo stalnost v zaposlitvi, izglede za zaposlitev po odpustu iz zapora, delavnost odpuščenih oseb v KPZ ter osebnostne značilnosti odpuščenih oseb. Na splošno moramo ugotoviti, da so socialni delavci pri izpolnjevanju anketnih obrazcev v precejšnjem številu izrekli dvomljivo prognozo odpuščenim osebam.

Zelo verjetno so bili glede sedanjih izkušenj in razvitosti postopenalnega dela upravičeni do takšne sodbe. Po drugi strani pa takšno precej nedeljeno odločanje ne odkriva kakšnih posebnosti, kadar poskušamo prognozo obravnavati še s pomočjo pravkar naštetih činite-
ljev.

Pri poklicu moških odpuščenih oseb so podatki naslednji:

Odpuščeni moški - brezdomci, po poklicu in
prognozi za socialno ureditev

Prognoza za socialno ureditev	Skupaj	Nekvalificirani delavci	Industrijski in obrtni delavci	Strokovnjaki
skupaj	64	20	38	6
dobra	8	1	7	-
dvomljiva	48	15	27	6
neugodna	8	4	4	-
Struktura v %				
skupaj		100	100	100
dobra		..	18	-
dvomljiva		75	67	100
neugodna		20	15	-

Pri poklicu ženskih odpuščenih oseb pa naslednji:

Odpuščene ženske - brezdomke po poklicu in prognozi
za socialno ureditev

Prognoza za socialno ureditev	Skupaj	Nekvalificirane delavke	Industrijske in obrtne delavke
skupaj	32	22	10
dobra	2	1	1
dvomljiva	20	16	4
neugodna	10	5	5

Upoštevajoč poklic je pri moških industrijskih in obrtnih delavcih tendenca k dobri prognozi vendarle nakazana. Strokovnjaki, teh je v skupnem številu 6, so uvrščeni med tiste z dvomljivo prognozo, kar je razumljivo zaradi močnejše osebnostne podčrtanosti njihovega motečega obnašanja.

Pri ženskah je poklic še manj stimulativen za ugodno prognozo. Po našem mnenju se uvrščajo te ocene v okvir dosedanjih neuspehov pri prizadevanju za odvrčanje opazovanih žensk od prostitucije.

Glede izobrazbe in socialne prognoze so pri moških odpuščenih osebah podatki naslednji:

Odpuščeni moški - brezdomci, po izobrazbi in prognozi za socialno ureditev

Prognoza za socialno ureditev	Skupaj	Nedokončana osemletka	Dokončana osemletka	Dokončana srednja in višja šola
skupaj	64	36	21	7
dobra	8	4	3	1
dvomljiva	48	26	16	6
neugodna	8	6	2	-
Struktura v %				
skupaj		100	100	100
dobra		11	14	..
dvomljiva		72	76	..
neugodna		17	10	..

Pri ženskih odpuščenih osebah so podatki naslednji:

Odpuščene ženske - brezdomke, po izobrazbi in
prognози za socialno ureditev

Prognოza za socialno ureditev	skupaj	Nedokončana osemletka	Dokončana osemletka
skupaj	32	16	16
dobra	2	2	-
dvomljiva	20	9	11
neugodna	10	5	5

Dokončana osemletka naj bi pomenila vsaj relativno ugoden činitelj. Tega iz tabele o moških osebah ne razvidimo v prepričljivi obliki. Večina oseb se uvršča med tiste z dvomljivo prognozo, pri čemer je delež tistih z dokončano in nedokončano osemletko skoraj enak.

Osebe z dokončano srednjo šolo se spet uvrščajo v razred dvomljive prognoze iz istih razlogov, kot smo jih omenili prej.

Tudi pri ženskah naj bi dokončana osemletka ne delovala izraziteje pozitivno. Med osebami z dobro prognozo sta celo dve osebi z nedokončano osemletko.

Zaposlitev pred kaznijo, po dobljenih podatkih, ne bi vplivala odločilno na dobro oz. neugodno prognozo moških odpuščenih oseb; večina pa je tudi tu povezanih z dvomljivo prognozo. Stalna zaposlenost pred nastopom kazni naj bi v enakem deležu dajala možnost za dobro in neugodno prognozo. Pri občasni zaposlenosti je le ena oseba, ki ima dobro prognozo, so pa med njimi tri osebe z neugodno prognozo.

Ker so med ženskami le tri osebe z občasno zaposlitvijo, jo pred nastopom kazni, se zveza med prognozo in nezaposlenostjo kaže takole:

dobra: 2 osebi; dvomljiva: 18 oseb; slaba: 9 oseb

(Priloga - tabeli 17 in 18)

Po izgledih za zaposlitev po odpustu iz KPZ so podatki za moške in ženske odpuščene osebe naslednji:

Odpuščeni moški - brezdomci po izgledih za zaposlitev po odpustu in prognozi za socialno ureditev

Prognoza za socialno ureditev	Skupaj	Ima zagotovljeno zaposlitev	Zaposlitev ni zagotovljena, a ne bo težav	Slabi izgledi za zaposlitev
skupaj	64	1	13	50
dobra	8	-	1	7
dvomljiva	48	1	12	35
neugodna	8	-	-	8

Odpuščene ženske - brezdomke, po izgledih za zaposlitev po odpustu in prognozi za socialno ureditev

Prognoza za socialno ureditev	Skupaj	Ima zagotovljeno zaposlitev	Zaposlitev ni zagotovljena, a ne bo težav	Slabi izgledi za zaposlitev
skupaj	32	1	2	29
dobra	1	-	-	1
dvomljiva	21	-	2	19
neugodna	10	1	-	9

Za delo v prehodnem domu je vsekakor važen delež tistih, pri katerih se spaja neugodna prognoza s slabimi izgledi za zaposlitev. Takšnih je pri moških 8, pri ženskah pa 9 oseb. Dobljeno število lahko upoštevamo kot orienta-

cijski faktor za število tistih oseb v prehodnem domu, katerih stabilizacija bo posebno težavna in pri katerih lahko računamo z večjo verjetnostjo, da bodo recidivirali.

Delavnost v KPZ verjetno ni posebno pomemben indikator za uspešnost oz. neuspešnost socialne prognoze. Kljub temu velja poudariti, da je pri treh moških odpuščenih osebah slaba delavnost v KPZ povezana s slabo prognozo.

Seveda je nekaj tudi takšnih, ki so zelo pridni ali vsaj primerno delavni v teh ustanovah, pa so njihovo prognozo kljub temu ocenili kot neugodno.

Neugodnih prognoz pri slabi delavnosti je pri ženskah nekoliko več, torej v 5 primerih od 32 žensk. Na splošno je pri ženskah nekoliko več neugodnih prognoz kljub dobri oz. primerni delavnosti v KPZ, saj so socialni delavci upoštevali specifičnost ženske problematičnosti. (Priloge - tabeli 19 in 20)

Ko povezujemo osebnostne značilnosti s prognozo za socialno ureditev, se nam rezultati pokažejo takole:

Odpuščeni moški - brezdomci, po prognozi za socialno ureditev in osebnostnih značilnostih

Osebnostne značilnosti	Skupaj	Dobra	Dvomljiva	Neugodna
skupaj	64	8	48	8
brezdelnež	15	1	12	2
alkoholik	19	-	19	-
osebno.drug.neurejen	19	2	13	4
osebno.urejen	6	4	1	1
nevrotik	5	1	3	1

Odpuščene ženske - brezdomke, po prognozi za socialno ureditev in osebnostnih značilnostih

Osebnostne značilnosti	Skupaj	Dobra	Dvomljiva	Neugodna
skupaj	32	2	20	10
brezdelnež	1	-	-	1
alkoholik	2	-	2	-
osebnostno drugače neurejen	10	-	8	2
osebnostno urejen	1	-	1	-
prostitutka	18	2	9	7

Kljub določeni uniformnosti v ocenjevanju se v tabelah le kažejo določene tendence. Pri alkoholikih smo že poudarili, da predvidevamo nameščanje v prehodni dom le tistih, pri katerih obstoja vsaj minimalna verjetnost, da bi se ob dodatni pomoči stabilizirali. Največ neugodne prognoze pri moških odpuščenih osebah najdemo pri tistih, ki smo jih označili za osebnostno drugače neurejene. To so osebe, ki so v diagnostičnem smislu neobdelane in ki pri socialnem ocenjevanju prav zaradi te nejasnosti ne morejo vzbujati posebnega zaupanja. Osebnostno urejene osebe pa kljub višjemu deležu dobre prognoze vendarle vključujejo tudi eno osebo z neugodno prognozo. To je seveda možno, ker socialna prognoza ni odvisna samo od osebnosti, marveč tudi od obvladovanja določenih objektivnih okoliščin.

Pri odpuščenih osebah ženskega spola je situacija podobna. Le pri prostitutkah ima 7 oseb neugodno prognozo.

Kljub temu pa je število dvomljivih prognoz višje in zajema 9 oseb, 2 osebi pa imata dobro prognozo, kar potrjuje prepričanje, da delo s prostitutkami ni že vnaprej ocenjeno kot neuspešno.

4.3. Problematika zaposlenosti in razlogov za nezaposlenost pred nastopom kazni

V posebnih tabelah smo skušali podrobneje preveriti odnose med razlogi za nezaposlenost (ti razlogi naj bi bili pretežno v osebi ali pa pretežno objektivni) in nekaterimi osebnimi karakteristikami, ki bi bile pomembne za zaposlenost. Medte smo šteli poklic, izobrazbo, zaposlenost pred kaznijo in izglede za zaposlitev po odpustu iz KPZ.

Dobljeni podatki pa se pri obravnavanju vseh vidikov v visokem odstotku kopičijo v skupini, ki zajema razloge za nezaposlenost pretežno v osebi. Iz tako zbranih podatkov pa ni mogoče izluščiti posebnosti oz. tendenc, ki bi bile hkrati še praktično uporabljive.

4.4. Delavnost v kazensko poboljševalnem zavodu in njene zveze z drugimi vidiki človekovega udejstvovanja

Četudi ni prepričljivih dokazov, da bi delavnost oz. nedelavnost v KPZ odločilneje vplivala na prognozo in poznejšo ureditev odpuščene osebe, pa ta faktor pomemb-

no nastopa pri ocenjevanju obsojenca med prestajanjem kazni in pri nekaterih ukrepih v zvezi s postpenalnim delom.

V zvezi s prognozo za socialno ureditev mu sicer nismo pripisovali večjega pomena, v posebnih tabelah pa smo poskušali proučiti vplive na delavnost v KPZ, ki bi ga imeli naslednji faktorji: poklic, izobrazba, zaposlitev pred kaznijo in izgledi za zaposlitev po odpustu iz KPZ.

Pri moških odpuščenih osebah se pri 8 industrijskih in obrtnih delavcih ugotavlja slaba delavnost, ta pa naj bi bila takšna le pri enem izmed nekvalificiranih delavcev.

Pri ženskih odpuščenih osebah je enak delež slabe delavnosti pri industrijskih, obrtnih in nekvalificiranih delavkah, kar je v skladu z našimi prejšnjimi ugotovitvami o večji osebnostni problematičnosti žensk, ne ozi-
raje se na nekatere eventualne pozitivne elemente v predhodni življenjski zgodovini (Priloga - tabeli 29 in 30). Tako je pri ženskah tudi glede izobrazbe, saj jih 6 kljub dokončani osemletki uvrščamo s skupino s slabo delavnostjo. Pri moških je delež le nižji (Priloge - tabeli 31 in 32).

Kar zadeva zaposlenost moških pred kaznijo, jih je bilo troje s slabo delavnostjo le občasno zaposlenih. Tisti,

ki pred nastopom kazni niso bili zaposleni, so označeni kot slabo delavni v 6 primerih.

Za ženske velja, da so bile v visokem številu brez zaposlitve pred sedanjo kaznijo. Od teh je 9 takšnih, ki so bile tudi v zaporu uvrščene med slabo delavne (Priloge - tabeli 33 in 34).

Pri izgledih za zaposlitev po odpustu iz zapora, se pri moških odpuščenih osebah ne kaže kakšna posebna tendenca. Osebe, ki imajo slabe izgleda za zaposlitev, oz. tiste, pri katerih naj bi za zaposlitev ne bilo izrednih težav, so v 3 oz. 6 primerih slabo delavne v zaporu.

Pri ženskah obstojajo po presoji socialnih delavcev slabši izgledi za zaposlitev, je pa tudi v tej skupini 9 oseb takšnih, pri katerih je bila delavnost v KPZ ocenjena kot slaba. (Priloge - tabeli 35 in 36).

4.5. Osebnostne značilnosti odpuščenih oseb, predvidenih za prehodni dom in njihova povezanost z nekaterimi drugimi osebnimi in zaposlitvenimi vidiki

Pri moških odpuščenih osebah je za delovanje v prehodnem Povratništvu je bolj ali manj v neposredni zvezi z nekaterimi kategorijami osebnostnih značilnosti, kot smo jih uveljavili v naši raziskavi.

Problematico prikazujeta naslednji tabeli:

**Odpuščeni moški - brezdomci po povratku in
osebnostnih značilnostih**

Osebnostne značilnosti	Skupaj	Ni povratnik	Povratnik za isto vrstna dejanja	Povratnik za različna dejanja
skupaj	64	16	29	19
brezdelnež	15	3	9	3
alkoholik	19	1	9	9
osebnostno drugače neurejen	19	7	7	5
osebnostno urejen	6	3	1	2
nevrotik	5	2	3	-

**Odpuščene ženske - brezdomke po povratku in
osebnostnih značilnostih**

Osebnostne značilnosti	Skupaj	Ni povratnica	Povratnica za isto vrstna dejanja	Povratnica za različna dejanja
skupaj	32	5	20	7
brezdelnež	1	1	-	-
alkoholik	2	-	-	2
osebnostno drugače neurejena	10	2	6	2
osebnostno urejena	1	1	-	-
prostitutka	18	1	14	3

Pri moških odpuščenih osebah je za delovanje v prehodnem obdobju, ki ga sledi po zapuščanju, zelo pomembno, da v vseh osebnostnih kategorijah najdemo posameznike, ki so primarni storilci prekrškov in kaznivih dejanj. Določeno število primarnih oseb je tudi pri ženskih odpuščenih osebah, čeprav je pri njih kategorija prostitucije visoko obtežena s povratništvom. Primarnost motečega obnašanja ni le ugoden

dejavnik za socialno delo v prehodnem domu, marveč je tudi vzpodbuda, da se še posebej potrudimo stabilizirati človeka, predno bi spet krenil na delinkventno pot.

Pri zaposlitvi moških pred kaznijo srečujemo med osebnostno drugače neurejenimi relativno največ tistih, ki so bili stalno zaposleni. Pravtako je med temi troje oseb, ki so bile občasno zaposlene. Pri osebno urejenih pa je le eden, ki je bil že stalno zaposlen, 5 pa jih je bilo brez zaposlitve. Pri drugih osebnostnih kategorijah je bila večina nezaposlenih.

Ženske so bile večinoma brez zaposlitve, zato primerjave niso možne (Priloge - tabeli 37 - 38).

Po izgledih za zaposlitev je pri moških skoraj v vseh osebnostnih kategorijah največ tistih s slabimi izgledi. Izjemoma navajamo pri alkoholikih 5 oseb, pri katerih zaposlitev ni zagotovljena, a ne bo težav. Vendar moramo poudariti, da smo alkoholike predhodno selekcionirali in oddelili tiste, za katere se je zdelo, da so prehudo depravirani. Enak delež zaposlitvenih možnosti, vsaj v potencialni obliki, izkazujemo tudi pri osebno drugače neurejenih. Tudi dva osebno urejena imata boljše perspektive za zaposlitev, četudi jima ta ni vnaprej zagotovljena. Pri ženskah primerjava ni smiselna. (Priloge - tabeli 39 in 40).

Končno si je mogoče ogledati še primerjavo med osebnostnimi značilnostmi in delavnostjo v KPZ. V osebnostnih kategorijah brezdelnežev in alkoholikov pri moških odpuščenih osebah je nekaj takšnih, katerih delavnost je v KPZ označena kot slaba. V absolutnih številkah takšnih oseb ni veliko (6 pri brezdelnežih in 2 pri alkoholikih). Med ženskimi odpuščenimi osebami je 9 prostitutk označenih zaradi slabe delavnosti v KPZ. (Priloge - tabeli 41 in 42).

XII. UPREMITEV IN DELOVANJE PRERODNEGA DOMA

5.1. Organizacija prehodnega doma

Is to raziskave, prav tako pa tudi in nekaterih prejšnjih, zaključujemo, da je delinkventna populacija na Slovenskem v bistvenih karakteristikah skoraj podobna delinkventna populacija izven našega območja, da pa je tisti del populacije, ki ga s pomočjo kaznovanja in običajnih postopkovnih ukrepov ni mogoče ustrezno urediti, dokaj težaven. Pri izbiri ljudi, ki bi prišli v poštev za nasvetitev v prehodni dom, smo ugotavljali njihovo pre-

III. UREDITEV IN DELOVANJE PREHODNEGA DOMA

cejšajo občuteno, socialno in delovno prisaditost. Njihova socialna prognoza pa ostaja v večini primerov dvomljiva. Resničnostnih problemov, ki bi jih s lahkoto reševali, v naših prilikah praktično ni. Na drugem mestu¹² smo izrekli misel, da v naših razmerah delujejo v delinkventno smer predvsem tisti, ki zadevajo ob večje objektivne in subjektivne ovire, torej tisti, ki se zaradi porednih in neposrednih destimulacij tega vključujejo v nedelinkventni tok življenja. Čeprav velja naša ugotovitev za mladostnike ki jo, ob razumni previdnosti, lahko popošlamo tudi na naše raziskave. Če v primeru, ko smo poskušali s sistematičnim kriteriji oprijeti naš problematično populacijo za nasvetitev v prehodni dom, se nam ta problematika kaže dokaj enako tako v kliničnem kot socialnem pogledu.

¹² Kralj, M., Delinkventni mladostniki s območja dveh kultur; Rev. za kriminologijo in kriminologijo, št. 4 1965, str. 126

5.1. Organizacija prehodnega doma

Iz te raziskave, pravtako pa tudi iz nekaterih prejšnjih, zaključujemo, da je delinkventna populacija na Slovenskem v bistvenih karakteristikah sicer podobna delinkventnim populacijam izven našega območja, da pa je tisti del populacije, ki ga s pomočjo kaznovanja in običajnih postpenalnih ukrepov ni mogoče enostavno urediti, dokaj težaven. Pri izbiranju oseb, ki bi prišle v poštev za namestitve v prehodni dom, smo ugotavljali njihovo precejšnjo osebnostno, socialno in delovno prizadetost. Njihova socialna prognoza pa ostaja v večini primerov dvomljiva. Enostavnih problemov, ki bi jih z lahkoto reševali, v naših prilikah praktično ni. Na drugem mestu¹² smo izrekli misel, da v naših razmerah devilirajo v delinkventno smer predvsem tisti, ki zadevajo ob večje objektivne in subjektivne ovire, torej tisti, ki se zaradi posrednih in neposrednih destimulacij težje vključujejo v nedelinkventni tek življenja. Čeprav velja naša ugotovitev za mladoletnike bi jo, ob razumni previdnosti, lahko posplošili tudi na našo raziskavo. Celo v primeru, ko smo poskušali z zastavljenimi kriteriji omejiti manj problematično populacijo za nastavitev v prehodni dom, se nam ta problematika kaže dokaj resna tako v kliničnem kot socialnem pogledu.

¹² Kobal, M., Delinkventni mladoletniki z območja dveh kultur; Rev. za kriminalistiko in kriminologijo, št. 4 1965, str. 126

Če upoštevamo omenjeni oris naše delinkventne populacije, ki je potrebna postpenalnega dela, se nam je lažje odločiti za načela, ki naj veljajo za organizacijo prehodnega doma. Prvo vprašanje med temi načeli je, ali naj bo prehodni dom samostojna, na specifičen način organizirana ustanova, ali pa naj se delinkventna populacija, ki je potrebna nastanitve, namešča v domovih, ki so namenjeni sicer nedelinkventnim osebam, n.pr. v delavske domove.

Razgled po svetu nam pokaže, da v raznih državah vprašanje nameščanja delinkventnih oseb po prestani kazni rešujejo na različen način. V nekaterih državah obstojajo prehodni domovi, ki so namenjeni izključno le obsojenim osebam. Domovi za mlajše osebe, ki jih obravnava probation - služba obstojajo v Angliji in Walesu.

Domovi za mlade odpuščene obsojence obstojajo v Avstriji. V Švedski in Franciji pa so prehodni domovi za pogojno ali dokončno odpuščene odrasle obsojence.

V Škotski, Zpadni Nemčiji in v nekaterih socialističnih državah pa odpuščene obsojence nameščajo v domove splošnega tipa z ostalimi delovnimi ali onemoglimi ljudmi.

Za svojo organizacijo tovrstne postpenalne pomoči navajajo v vsaki državi določene utemeljene razloge.

V Veliki Britaniji je Morisonov komite¹³ o probation

¹³ Approved probation hostels; Crim.Law Rev., 1962 str. 659 - 660

službi izdelal poročilo o prehodnih domovih za osebe, ki so pod nadzorstvom te službe ali sicer pod nadzorstvom. V Angliji in Walesu so takšni domovi namenjeni predvsem mladim storilcem kaznivih dejanj. Nastali so zato, ker drugi internati take mlade ljudi odklanjajo. Na Škotskem pa so bili mnenja, da na svobodi ne kaže združevati samo socialno problematičnih ljudi v posebne domove in zato nameščajo bivše obsojence v splošne internate. Vendar se navedeni komite zavzema za prvo rešitev, ker po njegovem mnenju taki domovi le terjajo posebno disciplino in posebej usposobljeno osebje.

Po mnenju upravnice prehodnega doma v Stockholmu je njena ustanova koristna, ker je v takih pogojih bivšim obsojencem samim dosti lažje iskati delo in nastanitev, kakor v času bivanja v zaporu.

V Nemčiji nimajo posebnih domov za mladino, ki prihaja iz zaporov, ali pa je pod nadzorom, marveč jo nameščajo v splošnejše internate.¹⁴ Ayass pa se vseeno sprašuje, ali ne bi bilo potrebno organizirati posebnega doma v ta namen. Čeprav se avtor nagiblje k dosednji ureditvi, pri tem vendarle poudarja, da so to mladostniki, katerim je v okviru internata potrebna posebna pomoč in pozornost.

V literaturi in v pogovorih s kriminologi evropskih

¹⁴ Ayass W., Probanden und Jugendwohnheim; Bewährungshilfe 1963, 10/2, str. 146 - 156.

dežel pa se oblikuje tudi nasprotno stališče, češ da je treba takšne osebe nameščati v domovih splošnega tipa. Pri tem je večina mnenj v skladu s stališči sodelavcev praškega inštituta za kriminologijo,¹⁵ da bi se odpuščeni obsojenci psihološko negativno počutili, ker bi bili izolirani od ostalega življenja, če bi stanovali v domu, ki bi bil namenjen samo odpuščenim. Pavlović¹⁶ navaja med ostalimi vrstami pomoči odpuščenim tudi njihovo začasno namestitve v delavskih domovih, vendar ne utemeljuje podrobneje, zakaj se odloča prav za to vrsto domov. Glavni razlog pa je v poudarjanju nadaljne izolacije obsojenih oseb, ki naj bi delovala negativno; domovi, ki bi bili namenjeni izključno le obsojenim osebam, bi imeli negativen prizvok v očeh širše javnosti, težje bi jim bilo najti zaposlitev; v domovih, kjer so obsojenci z drugimi osebami, je lažje organizirati strokovne službe in službe zaposlovanja, itd.

Pravkar navedeni argumenti imajo svojo formalno logično veljavnost. Vendar bi se bilo potrebno ozirati na že večkrat poudarjene specifičnosti naše delinkventne populacije in tudi na karakteristike odnosa, ki jo

¹⁵ Poročilo Eda Grgiča o razgovoru na Inštitutu za kriminologijo v Pragi.

¹⁶ Pavlović, B., Traži se nadležan organ; Priručnik, 1959/3, str. 269.

kažejo podjetja, ustanove, širša javnost itd. do obsojenih oseb. V naši praksi se je v zadnjih letih zelo odločno poudarjalo, da je socialna služba v zaporu pravzaprav nepotrebna, ker lahko problematiko, v zvezi s pomočjo obsojenih oseb, enako uspešno zagotove tudi občinski organi socialnega varstva. Izkazalo pa se je, da je ta problematika v občinah na zadnjem mestu, da je zanjo zelo malo sredstev, pa tudi premalo subjektivne pripravljenosti socialnih delavcev in da ti čisto prikrivajo svoj odpor do obsojenih oseb tudi z običajnimi moralizirajočimi racionalizacijami. Praksa še vedno kaže, da je v postpenalni pomoči, zlasti če gre za zapleten problem (in takšni bodo v prehodnih domovih v večini), najuspešnejša neposredna intervencija socialnega delavca ali druge osebe iz kazensko poboljševalne ustanove v podjetju ter drugod. Seveda pa poudarjamo potrebo po specializiranih socialnih delavcih za postpenalno delo, ki bi delovali v okviru občinskega organa. Vendar je malo verjetnosti, da bi do takšnih delavcev prišli kaj kmalu, pa tudi teoretično še nismo pripravljeni za tolikšno razvejanost v socialni službi. Mnenja smo, da je delinkventni problem v naših pogojih še daleč od tega, da bi ga družba obravnavala kot problem, ki ga je potrebno reševati ne samo z represijo, marveč z dejansko pomočjo. V odnosu do tega problema izstopajo tiste objektivne silnice, katerih posledica

je odpiranje nekaterih soljudi na družbeni rob. Sobotinčić¹⁷ ugotavlja, "da bi bilo najbolje organizirati in napraviti učinkovito sprejemno službo za odpuščene obsojence na sploh, posebno pa še za mlajše ljudi. Kakorkoli bi bilo popolno izvrševanje prevzgojnega dela v kazensko poboljševalni ustanovi in kakršnikoli rezultati bi bili doseženi do konca kazni, je ves trud zaman, če odpuščnemu obsojencu nihče ne pomaga, da si najde delo, stanovanje in tisto kar je najnujnejše za življenje.... Na žalost pri nas ta služba funkcionira zelo slabo in pri odgovornih ljudeh na terenu zanjo ni dovolj razumevanja; obstojajo pa celo nepravilna pojmovanja o njej. Tako ni mogoče naprej".

Zato izhajamo pri zastavljenem problemu iz trdnega prepričanja, da obsojenci v domovih splošnega tipa ne bi bili deležni ustrezne skrbi in pozornosti, marveč bi ostali izolirana in odrinjena grupa. Vse teoretične predpostavke se namreč izgube v praktični psihologiji osebe, ki ima opraviti z različnimi vrstami socialnih problemov, so pa nekateri med njimi takšni, da lahko svojo manjšo zavzetost zanje opravičujejo z moralizirajočimi razlogi.

Težavnost in osebnostna zapletenost oseb, ki naj bi jih namestili v prehodne domove, pa tudi zahteva posebno skrb in dodatni tretman, ki ga je mogoče organizirati le v

¹⁷ Sobotinčić A., Zatvor - škola za mlade osudjenike, Priručnik 1956/2, str. 103 - 107

posebni ustanovi. Dva poglobitna pomisleka, ki smo jih že navajali, lahko zavrremo. Najprej izstopa pomislek, da ne kaže nameščati skupaj oseb, ki so obsojene ali kako drugače problematične, ker se s tem lahko okrepe medsebojni negativni vplivi. Pomislek je naiven in nima svoje osnove, če ga preverjamo s kliničnimi rezultati in psihološko solidarnostjo skupin, ki jih veže občutje izoliranosti. V klinični praksi se je izkazalo, da je pri osebah, ki imajo podobne težave in podobna občutja v zvezi s preteklostjo in odnosom do družbe, manj notranjih napetosti in več pozitivnih tendenc, ki jih je v resocializacijskem procesu mogoče izkoristiti, kot pa bi bilo pozitivnih razmerij med nedelinquentnimi in delinkventnimi osebami, če bi bile te nameščene skupaj.

Drugi pomislek se nanaša na socialni status oseb, ki se nahajajo v takšnem domu. Obstoja namreč bojazen, da bodo osebe iz prehodnega doma težje našle zaposlitev in stanovanje, ker bodo imele neugoden pečat ustanove, v kateri začasno žive. Pomislek je sicer realen, vendar bi bile podobne ali celo iste težave, če bi bile takšne osebe nameščene v domovih splošnega tipa. Delovne organizacije bi še z večjim sumničenjem sprejemale osebe iz delavskih domov, za katere bi vedele, da so lahko tudi delinkventne. Vselej pa se izkaže za koristno, da se z delovno organizacijo socialni delavec ali oseba, izbranih oseb, ki bi lahko aktivneje ali pa zgolj s svojo

ki išče zaposlitev, odkrite pogovori o preteklosti.

Res je v tem pogledu še mnogo nerazumevanja, ki izhaja predvsem iz minimalne prosvetljenosti naših kadrovskih služb o tem problemu. Vendar se prikrivanje preteklosti, čeprav v prvem hipu morda uspešno, kmalu sprevrže v povečano nezaupanje do bivšega obsojenca, ko se izve za njegovo preteklost.

Zato se v našem predlogu o organizaciji prehodnega doma zavzemamo za posebno ustanovo, v kateri naj bi se specializirano osebje bavilo z odpuščenimi obsojenci in upravno kaznovanimi osebami. Ker prihajajo v VPD Radeče številni starejši mladoletniki, ki ostajajo v domu tudi preko 18 leta starosti, nekateri med njimi nimajo urejenih možnosti za delo ter stanovanje, bi tudi takšne z vso upravičenostjo začasno nameščali v prehodne domove, ob upoštevanju vseh že izrečenih kriterijev. Pri obisku mladinskega prehodnega doma na Dunaju pa smo bili seznanjeni tudi z uvajanjem posebne pozitivne skupine oseb, ki niso delinkventne. O tej dejavnosti smo spregovorili že uvodoma. Misel o pozitivni skupini nedelinkventnih oseb v domu je po našem mnenju uporabljiva tudi v tako zasnovanem prehodnem domu kot smo ga pravkar omenili. Čeprav bi bil dom specifično namenjen bivšim obsojencem in upravno kaznovanim, bi bilo mogoče v njem nameščati manjše število nedelinkventnih in posebej izbranih oseb, ki bi lahko aktivneje ali pa zgolj s svojo

prisotnostjo pomagale k postpenalnemu delu v tem domu.

5.2. Predvidene kapacitete ležišč za prehodne domove

Po že navedenih kriterijih smo iz celokupnega števila 1.023 anketiranih oseb oziroma 294 oseb, ki nimajo urejenega prebivališča, izbrali 96 oseb, ki naj bi jih namestili v prehodne domove. Pri tem smo ugotovili, da teži na področje Maribora 32, na področje Ljubljane pa prav tako 32 moških oseb. Ženske teže v rajon Maribora z 12, v rajon Ljubljane pa z 20 osebami.

V primerjavi z gibanji odpusta iz KPZ in VPD v posameznih tromesečjih, smo z našo anketo zajeli okoli 60 % odpuščenih oseb. Razlogi za takšno zajetje odpuščenih oseb v anketo so različni. Najprej nismo upoštevali ostalih zaporov v Gorici, Radovljici in Murski Soboti. Drugič v naše opazovanje nismo mogli zajeti oseb, ki prihajajo v zapore le za nekaj, navadno 2 ali 3 dni, take osebe se pa vendarle registrirajo v statističnih poročilih. Nekatere osebe so v tromesečnem obdobju prišle v zapor po večkrat in teh njihovih ponovnih prihodov nismo upoštevali. Končno je zanesljivo ostalo manjše število, zlasti upravno kaznovanih oseb v občinskih zaporih, ki se spriče fluktuacije in zaposlitve izven zapora kaj lahko izmaknejo takšnemu popisu. Zato se nam zdi upravičeno, da dvignemo število oseb, ki bodo po-

trebne namestitve v prehodni dom, le za 30 - 50 % sedaj ugotovljenega števila teh potreb. Tako bi pri kriteriju, da se kapacitete v prehodnem domu načeloma sproščajo v obdobju treh mesecev, prihajalo v poštev za namestitve največ 96 moških in 48 ženskih oseb in najmanj 83 moških ter 42 ženskih oseb.

K temu številu bi bilo potrebno prišteti še določeno število ležišč, ki bi jih namenili nedelinkventnim, pozitivnim osebam. Mnenja smo, da bi moralo pri 96 oziroma 83 moških biti takšnih mest za nedelinkventne osebe vsaj od 14 - 20. Pri 48 oziroma 42 ženskih osebah pa bi predvideli vsaj 6 - 10 ležišč za nedelinkventne.

V ležiščih za nedelinkventne osebe vidimo tudi določeno rezervo, ki bi jo prehodni dom izkoriščal v primeru, ko je nepredvidoma dolžan namestiti neko število klientov oziroma ko se bivalna doba iz upravičenih razlogov podaljša tudi preko obdobja 3 mesecev. Po našem predlogu bi prehodni dom za moške imel maksimalno 116 ležišč in minimalno 107.

V prehodnem domu za ženske osebe pa predvidevamo maksimalno 58 in minimalno 52 ležišč.

Tuje izkušnje kažejo, da se najbolje obnese prehodni dom z manjšim številom ljudi. Upravnik dunajskega prehodnega doma n.pr. ocenjuje kot idealno število 30 ležišč.

Še lažje obravnavati problematiko celotne republike.

Na podlagi dobljenih podatkov bi bilo seveda možno, da sta dom za moške in ženske odpuščene osebe z vsemi kapacitetami locirana v istem kraju. Ker smo našli v Ljubljani in Mariboru približno isto množino problemov, nimamo posebnega predloga za kraj, kjer naj bi bili prehodni domovi za moške in ženske dejansko locirani. Urejenost slovenskih komunikacij bi olajševala možnost, da bi prehodni dom urejeval zaposlitev in namestitvev odpuščenih oseb na teritoriju celotne republike.

Ker pa poudarjamo vlogo prehodnega doma v resocializaciji in tretmanu odpuščenih oseb, ta vloga pa bi bila bolj uspešna v manjših ustanovah, predlagamo ustanovitve dveh prehodnih domov za moške odpuščene osebe, vsakega s kapaciteto (zaokroženo) 60 ležišč in sicer enega v Ljubljani in enega v Mariboru. Od zgradbe bo odvisno kolikšna bo dejanska kapaciteta ležišč, vendar ne smemo dopustiti, da bi ta zdrsnila pod minimalne izračune kapacitet.

Za ženske osebe predvidevamo prehodni dom v Ljubljani, s kapaciteto (zaokroženo) 55 ležišč. Pri tem poudarjamo, da je zlasti pomembno število ženskih oseb, ki se zaradi vdajanja prostituciji zadržujejo na Koperskem; to je področje namreč naravno nagiba k ljubljanskemu področju. Kot smo že omenili, se nam zdi lokacija prehodnega doma manj pomembna, ker bo prehodni dom za ženske lahko obravnaval problematiko celotne republike.

5.3. Lokacija prehodnega doma

Izkušnje v zvezi s prehodnimi domovi v zamejstvu kažejo, da naj bo dom lociran v mestu samem. Avstrijsko pravosodno ministrstvo je pred leti poskusilo s prehodnim domom na deželi, ki je bil blizu Stein-a an der Donau, kjer je največji kazensko poboljševalni zavod v Avstriji. Dom je imel veliko posestvo in osebe, ki so bile tam nameščene, naj bi se bavile izključno s poljedelstvom. Obsojenci so ob odpustu sicer dejali, da gredo v ta dom, vendar jih je mnogo že po nekaj dneh zbežalo ter je tako poskus v dveh letih propadel.

Upravnika dveh francoskih prehodnih domov, ki sta sicer v manjši geografski oddaljenosti, vendar eden na podeželju, drugi pa v središču Lyona, so ob našem obisku zatrjevali, da je ustanova sredi mesta iz najrazličnejših razlogov uspešnejša kot pa je zavod, ki je lociran na podeželju.

V delinkventni populaciji, kot smo jo opazovali pri nas, je nizko število tistih, ki so doslej živeli na podeželju oz. imajo poljedelske poklice. Takšnih sploh nismo predvideli za namestitev v prehodnem domu (oziroma bi bila njihova namestitev potrebna samo izjemno), ker menimo, da je njihovo namestitev in zaposlitev mogoče urediti še med prestajanjem kazni. Velika večina drugih

obsojencev bo po svoji poklicni in življenjski usmerjenosti iskala delo ter stanovanje v mestu. Raznovrstnim zahtevam te populacije je mogoče ugoditi le v mestu. Pravtako so v mestu na razpolago potrebni strokovnjaki, tu so tudi najrazličnejše strokovne službe, ki lahko dopolnijo postopenalno delo prehodnega doma.

Predvidevamo torej lociranje prehodnih domov v Ljubljano ter Maribor, ki imata najširše zaledje, iz katerega se rekrutirajo tisti, ki so potrebni namestitve. Spričo urejenih komunikacij v republiki pa ni nobenih razlogov, da ne bi, osebje prehodnega doma in bivši obsojenec sam, iskali zaposlitev ter stanovanje na celotnem teritoriju, republike. Ni namreč nobene potrebe, da bi prehodni dom s svojo klientelo polnil izključno le omenjeni dve mesti.

5.4. Postopki za namestitev bivšega obsojenca oz. upravno kaznovanega v prehodni dom

Namestitev v prehodni dom je sestavni del postopenalnih ukrepov in naj se ga poslužujejo vsi tisti, ki v širšem smislu izvajajo takšne ukrepe. Organizacijsko je možno, da se zainteresirane službe obračajo direktno na upravo prehodnega doma, ali pa da se predlogi za namestitev zbirajo največ pri dveh občinskih organih socialnega varstva, oziroma centrih za socialno delo, ki so strokovno dovolj močni, da presodijo upravičenost predloga za namestitev v dom (Ljubljana, Maribor).

Namestitev v prehodni dom bi lahko predvidela že strokovna skupina sprejemnega oddelka kazensko poboljševalne ustanove kot sestavni del celotnega programa resocializacije. Predlog o namestitvi v prehodni dom pa se lahko porodi med resocializacijskim delom samim, še bolj pa pri pripravah na obsojenčev redni oz. eventualni predčasni (pogojni) odpust. Namestitev v prehodni dom pa eventualno lahko predvidi in tudi izvede organ socialnega varstva po samem odpustu obsojenca ali upravno-kaznovanega iz kazensko poboljševalne ustanove, če se v izvajanju postpenalnega dela izkaže to kot potreben ukrep. Namestitev v prehodni dom pa je seveda lahko ogrožena zaradi nekaterih faktorjev, ki se jim pri sodanji slabi razvitosti resocializacijskega in sploh strokovnega dela z obsojenimi ter drugače problematičnimi osebami komaj lahko izognemo. Najprej je lahko obstoj prehodnih domov v določenem smislu potuha za tiste, ki bi morali iskati druge oblike postpenalnega dela. Velik del obsojenčeve problematike je mogoče pripraviti in celo rešiti med prestajanjem kazni. Prehodni dom pa bi lahko izzival lagodnost, češ, saj je mogoče določene probleme odložiti za pozneje, osebo pa začasno namestiti v takšen dom. Pravtako obstoja nevarnost, da bomo skušali s prehodnimi domovi reševati vso težavno problematiko številnih brezdomcev, ki prihajajo iz zaporov, pri tem pa spreminjali prehodne domove predvsem v karitativne ustanove.

Prvi in drugi nevarnosti se je mogoče izogniti. Najprej bo omejeno število ležišč in ostalih prostorov prehodnega doma vendarle delovalo v tem smislu, da ne bo dopuščalo prevelike lagodnosti pri iskanju številnih drugih oblik postopenalnega dela. Število tistih, za katere bi lahko našli rešitev prej in brez namestitve v prehodni dom, a so vanj vendarle nameščeni, bo tako minimalno. Drugi nevarnosti pa se je mogoče izogniti le s čvrstim sistemom kriterijev, ki izvirajo iz celotne doktrine resocializacijskega dela in vloge, ki naj jo ima v tem delu intermediarni sistem. Nekatere kriterije smo postavili že v naši raziskavi in ti bi lahko služili kot merilo za bodoče nameščanje oseb v prehodne domove. Naši kriteriji so zaenkrat orientacijski, mogoče jih bo ustrezno spreminjati. Praksa pa bo sama pokazala, koliko elastično je mogoče upoštevati ter spreminjati kriterije. Dosedanja praksa sličnih n.pr. psihiatričnih ustanov kaže, da se postavljeni kriteriji na čase sicer ne upoštevajo dosledno, vendar jih je s ponovno kontrolo in odločnejšim stališčem mogoče spet uveljaviti v prvobitni obliki.

5.5. Notranja ureditev prehodnega doma

Notranjo ureditev prehodnega doma bo potrebno predpisati s hišnim redom.

Načeloma važna so vsaj naslednja vprašanja:

- Ali naj bo delo organizirano v domu samem (lastne delavnice) ali izven doma.
- Vzgoja in resocializacija v domu.
- Rekreativna dejavnost.
- Samoprispevek k vzdrževanju doma.
- Vprašanje discipline v domu in sankcije proti kršiteljem.
- Sprejemanje obiskov na splošno in obiskov oseb drugega spola.

Le v Franciji smo lahko ugotovili, da imajo posebni domovi za odpuščene obsojence organizirane tudi lastne delavnice, oz. kmetijsko dejavnost, dočim se v ostalih prehodnih domovih njihovi klienti zaposlujejo izven doma.

Po poročilu Saheba¹⁸ je v Združeni Arabski republiki Kairsko združenje za dobrobit obsojencev in njihovih družin ustanovilo lastno industrijsko podjetje, ki se stalno povečuje, da bi čim večje število odpuščenih obsojencev moglo dobiti delo. Po našem mnenju spada ustanavljanje posebnih delavnic, ki naj pretežno zaposlujejo bivše obsojence že v drug problem, ki je samo posredno v zvezi z ureditvijo prehodnih domov.

¹⁸ Saheb M., Diskusijski prispevek, Second U.N. Congress on the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders, London 1960, str. 47.

Tudi teoretično menimo, da je pravilneje, če prehodni dom ne razvija lastne gospodarske dejavnosti, marveč se njegovi klienti zaposlujejo izven doma. To zaposlovanje naj bi bilo načeloma organizirano in pod kontrolo uprave doma na ta način, da se uprava doma povezuje s podjetji in da klienti doma zanesljiveje in dejansko takoj po prihodu v dom najdejo zaposlitev. V okviru resocializacijskega programa pa seveda ne bi bilo treba izključevati možnosti, da si klient najde delo tudi sam.

V okviru rekreacijske dejavnosti in delovne terapije pa bi mogel dom razvijati tudi neko vrsto lastne dejavnosti, v katero bi se začasno vključile tudi takšne osebe, katerim ni mogoče takoj preskrbeti ustrezne zaposlitve.

Ženski dom bi lahko v okviru takšne aktivnosti opravljal uslužnostna dela za zunanje potrebe, tako da bi imel pralnico, likalnico in šivalnico. Vendar je potrebno poudariti, da lastna gospodarska aktivnost in organizacija dela v smislu delovne terapije ne bi smeli hromiti klientovega prizadevanja, da si čimprej zagotovi delo in stanovanje izven doma.

Zagotovilo, da se lastna dejavnost ne bi razrasla na škodo osnovnih ciljev prehodnega doma, pa vidimo v načelu, da naj bi bilo bivanje v domu omejeno na tri mesece; podaljševalo bi se le v izjemnih in res nujnih primerih.

Vzgojno delo v domu bi bilo lahko organizirano s specifičnim programom, ki naj bi ga izvajala celotno osebje doma. Verjetno pa je takšno vzgojno delo zelo težko zagotoviti v sistematični obliki, zlasti še, ker pri polni zaposlitvi in vsaj minimalni rekreaciji, preostane klientu le malo časa. Po izkušnjah drugod in v sličnih ustanovah se izkaže kot podobno uspešno tudi neformalno, a stalno kontaktiranje osebja, zlasti upravnika s klienti. Bolj važno je vzdušje kot pa točno določen režim vzgoje. Pri tem je mogoče doseči marsikateri vzgojni efekt v razgovorih socialnega delavca s klientom, ko le-ta urejuje njegov problem.

V obeh francoskih institucijah se v manjšem obsegu angažira v domu tudi psihiater, ki opravlja psihiatrično konzultacijo, uveljavlja minimalen terapevtski program in je na razpolago klientom za morebitne nasvete. Tudi za naše prehodne domove predvidevamo sodelovanje psihiatra ali vsaj psihologa s klinično orientacijo. Pri psihiatričnih problemih kot je n.pr. kontrola eventualnega alkoholizma, pa bi se dom vsekakor moral posluževati ustreznih psihiatričnih dispanzerjev svojega področja.

Rekreacija naj bi bila organizirana kot del celotnega vzgojnega dela in vzdušja v domu, bodisi z možnostmi v lastnih prostorih, bodisi z organizirano ali manj organizirano dejavnostjo izven doma (n.pr. obiski kina, športnih prireditev, skupni izleti, itd.).

Prehodni dom naj bi bil organiziran kot ustanova z lastnim financiranjem. Iz tega nujno nastaja zahteva, da njegovi klienti prispevajo delež k svojemu vzdrževanju in tem namenijo del svojega zaslužka. Če klient ni takoj zaposlen, se lahko vključi v aktivnosti, ki so v domu organizirane v smislu delovne terapije, oziroma ki pomagajo k vzdrževanju življenja in čistoče v domu. Če pa njegovo vzdrževanje v domu s tem še ni pokrito, ga v domu vzdržuje deloma ali v celoti njegova občina iz sredstev, ki so sicer namenjena pomoči odpuščenim osebam.

Verjetno pa je, da kljub takšni organizaciji doma, ne bo vselej mogoče pokriti vseh njegovih stroškov. Zato bi bilo potrebno predvideti tudi načine za dopolnilno financiranje. Pri tem imamo v mislih tako občinske proračune tistih občin, v katerih imajo klienti doma svojo pristojnost, kakor tudi fond sodnih taks, iz katerega bi bilo mogoče predvideti plačevanje strokovnih služb in potrebne investicije.

Vprašanje prehrane svojih klientov rešuje dom načeloma sam z lastno menzo, razen če rentabilnostni razlogi ne narekujejo kakšne druge organizacije prehrane.

Disciplina v domu bo podrobneje določena s hišnim redom, ki naj predpisuje prihajanje in odhajanje iz doma, določa večerno uro zapiranja doma, čas dnevnih obrokov, vzdrževanje notranjega reda in druge podrobnosti.

Notranje življenje doma je zgrajeno na osnovni disciplini in spoštovanju hišnega reda. Za hujše kršitve predvidevamo odpust iz prehodnega doma.

Predvidevati je mogoče, da bo največ problemov zaradi občasne ali trajne alkoholiziranosti posameznih klientov. Pravtako se bo dogajalo, da bodo klienti prinašali v dom alkoholne pijače ter se opijali. Upravnik in drugi odgovorni uslužbenci doma bodo presodili stopnjo in resnost alkoholiziranosti, ki sama po sebi že pomeni kršitev osnovne discipline v domu. Če alkoholiziranost in nered v domu, ki je v zvezi z uživanjem alkoholnih pijač, nasprotujeta resocializacijskemu programu prehodnega doma, je potrebno takšno osebo usmeriti v primernejšo ustanovo, ali pa iz doma odpustiti.

Klienti sprejemajo obiske v določenem času in v določenih prostorih. Načeloma ne vidimo zadržkov, da ne bi smel klient sprejeti obiska osebe drugega spola.

Klient sprejema obiske v določenem času in določenih prostorih. Uprava doma na primeren način nadzoruje vrsto obiskov, da ne bi prišlo do nezaželenih pojavov oz. grupiranja odpuščenih oseb v domu z osebami delinkventne ali moralno oporečne provenience. Tudi zadrževanje ožjih članov sorodstva preko dovoljenega časa bi bilo samo izjemno, nikakor pa se ne bi moglo podaljšati preko noči.

Vrst ali pa kdo od študentov, ki študirajo predmete, v okviru katerih se proučuje socialna problematika

Klienti ne bi smeli brez dovoljenja izostajati preko noči. Pri neupravičenem izostajanju bi bilo potrebno klienta iz doma odpustiti.

Disciplina pa kljub temu ne bi smela biti pretirano rigidna (okostenela), kakor tudi ne preveč elastična. Morebitna opravičila za izostajanje iz doma pa bi bilo potrebno redno preverjati.

5.6. Kadrovska zasedba prehodnega doma

Po našem predlogu naj bi v republiki obstojali trije prehodni domovi s podobno kapaciteto ležišč. Dom bi vodil upravnik oz. upravnica, ki naj bi imela izobrazbo socialnega delavca. Poleg njega naj bi bil v domu zaposlen še en šolan socialni delavec, katerega naloga bi bila socialno delo s posameznim klientom ter urejevanje zaposlitve in nastanitve klientov izven doma. V delu s posameznim klientom bi socialni delavec uporabljal tudi enostavnejše oblike vodenja in svetovanja.

Dom bi moral zaposlovati osebo, lahko tudi s skrajšanim delovnim časom, ki bi se posebej zanimala za notranje življenje v domu in za rekreacijo, vzdrževala bi stik z nedelinkventnimi osebami, ki so istočasno nastanjene v domu. Takšna oseba bi bila lahko iz pedagoških vrst ali pa kdo od študentov, ki študirajo predmete, v okviru katerih se proučuje medčloveška problematika

(n.pr. psihologija, pedagogika). Glede na kvalitete takšnega sodelavca bi ga bilo mogoče angažirati pri bolj usmerjenih oblikah vzgojnega dela.

V prehodnem domu bi bilo potrebno namestiti primer-
no število tehničnega, administrativnega ter v pri-
meru lastne menze tudi kuhinjskega osebja. Del našte-
tih opravil pa naj bi opravljali tudi klienti sami,
zlasti v času, ko še ne bi bili zaposleni izven do-
ma.

Pri obsežnejšem zaposlovanju v domu samem, kot n.pr.
v ženskem domu, bi bil potreben mojster s polnim ali
delnim delovnim časom. Potrebno bi bilo, da se takšen
delavec seznani in po možnosti dodatno izobrazí v na-
čelih zaposlitvene terapije, če bi ne bilo bolje za
takšno delavno mesto pridobiti šolanega delovnega te-
rapevta.

5.7. Nekatera posebna načela socialnega dela v prehod- nem domu

Po našem predlogu naj bi klienti prehodnega doma po
potrebi živeli v njem povprečno 3 mesece. Za to dobo
smo se odločili na podlagi nekaterih tujih izkušenj
(švedskih in francoskih).

Tako kratka doba bivanja v domu daje poseben poudarek
prehodnosti doma, stimulira tako klienta kot osebje

in vse povezane službe, da res kar najhitreje vključi-
 jo odpuščenega klienta v normalno življenje. Daljše bi-
 vanje v domu bi ustvarjalo posebne navade klientov, ki
 bi zaradi "hospitalizacije" premalo aktivno sodelovali
 v svoji dokončni resocializaciji. Osebe doma in vse za-
 interesirane službe pa bi bili^z daljšo dobo bivanja kli-
 entov destimulirani, da pospešijo svoja prizadevanja.
 Glede na omejene kapacitete prehodnih domov v naši re-
 publikli pa bi vsako zavlačevanje ustvarjalo zastoje in
 onemogočalo dokončanje resocializacijskega procesa pri
 tistih, ki bi jih lahko hitreje pa tudi predčasno odpu-
 ščali iz zaporov. Gre torej za tesno povezan sistem de-
 lovanja in medsebojnega učinkovanja, v katerem so pre-
 hodni domovi res samo zvezni člen. Njihovo slabo funk-
 cioniranje bi vplivalo negativno tako na delovanje za-
 porov kot tudi na delovanje tistih, ki naj dokončajo
 resocializacijo zapornika z njegovo zaposlitvijo in
 primerne nastanitvijo. To pa ne pomeni, da ne bi mnogi
 zapustili doma prej kot je navedena povprečna doba. Ne-
 kateri med njimi pa bi ostali nekoliko dalj, če bi za
 to obstojali res upravičeni razlogi.

Kratek čas treh mesecev nalaga socialnima delavcema
 (od katerih je eden po našem predlogu upravnik) ne sa-
 mo posebno prizadevnost, marveč tudi posebno metodolo-
 gijo dela s svojimi klienti.

Najprej morata biti sama dodatno usposobljena za delo s klienti, ki prihajajo iz zaporov. Populacija, ki se bo zbirala v prehodnih domovih, bo imela nekatere posebnosti in bo razkrivala nekatere oblike problematičnosti, s katerimi se navadno socialni delavci ne srečujejo.

Bolj kakor v drugih oblikah socialnega dela, bo pri delu s klienti v prehodnem domu izstopalo upoštevanje osebnostnih karakteristik klientov. Velik del klientov bo samo navidezno sodeloval, nekateri med njimi pa bodo iskali od socialnega delavca le določene koristi oz. urejevanje svojih zadev brez lastnega angažiranja. Socialni delavec bo torej moral biti temeljito seznanjen z osebnostjo svojega klienta, kar mu bodo posredovali zapori s pomočjo ugotovitev svojih strokovnih ekip, nekatere osebnostne probleme klientov pa bo moral socialni delavec zbrati tudi sam. Zato posebej predvidevamo nekatere nujne povezave prehodnega doma z drugimi institucijami.

Socialni delavec bo torej moral šele ustvariti pogoje za sodelovanje klienta v njegovem lastnem resocializacijskem postopku. Deloma ga bo pridobil že s tem, da se bo na ustrezen način približal klientovim osebnostnim značilnostim. Vendar bo sodelovanje moral dodatno ustvarjati z vodenjem in svetovanjem, ki bo vsaj v določeni

nem smislu imelo že terapevtski karakter. V nekaterih primerih bo sicer uporabljal terapevtsko delo različnih ustanov, vendar bo v večini problemov moral poiskati pot do klienta sam.

načrta pri pregledovanju bolnikov, ob najvažnejša

Socialni delavec v prehodnem domu pa bo moral na poseben način, ki ni običajen v socialni službi, ustvarjati kontakte pri urejevanju zaposlitve in pozneje nastanitve klienta. Pri tem bo moral razumeti stališče tistih, na katere se bo obračal, da imajo nezaupljiv odnos do klientov z delinkventno preteklostjo. V precejšnji stopnji bo lahko ta problem ublažil, če bo prehodni dom ustvaril dobro povezavo z nekaterimi gospodarskimi organizacijami, na katere bo, sam ali preko zavoda za zaposlovanje delavcev, usmerjal svoje kliente takoj po prihodu v dom. Del klientov bo ostal v teh organizacijah. Za druge pa bo, v skladu z njihovo uspešnostjo pri delu, posređoval svoje mnenje tistim organizacijam, kamor bi želel in mogel namestiti svojega klienta. Potrebno bi bilo posebno raziskovanje, da bi ugotovili, česa se delovne organizacije pravzaprav boje, ko imajo pomisleke glede sprejema bivšega zapornika na delo. Predvidevamo lahko, da je med temi pomisleki strah pred ponovitvijo kaznivega dejanja ali hujših prekrškov na škode delovne organizacije same. Dalje je med temi pomisleki nezaveden odpor do takšnih ljudi, strah pred nevšečnostmi, bojazen, da ne bi neugodno vplivali na druge ali

da bi povzročali nered in nedisciplino. Pravtako malo-
 kdo verjame v delavnost in pridnost bivšega zapornika
 ter v resničnost njegovega hotenja, da bi živel druga-
 če kot doslej. Zato se zdi pri premagovanju težav, ob
 sprejemanju klientov na delo, ^{najvažnejša} njihova uspešnost v pre-
 izkusnem obdobju. Ugodno mnenje v preizkusnem obdobju,
 tako v pogledu delavnosti kot tudi obnašanja, pa je
 lahko pomembno tudi za druge delovne organizacije, pri
 katerih socialni delavec in klient iščeta zaposlitve
 in možnosti za stanovanje.

Socialni delavec v prehodnem domu pa se ne bo znašel
 samo pred individualno problematiko svojega klienta.
 V mnogih primerih bodo nastopali posebni problemi kli-
 entove družine, njegovih otrok, stiki s sorodstvom in
 tako dalje. V vsem delu s klientom prehodnega doma mo-
 ra socialnega delavca prevevati zmeren optimizem. Uspeš-
 na resocializacija posameznika mu bo vzpodbuda in
 vzgled, na katere lahko pokaže in se nanje sklicuje.
 Pri tem pa se mora varovati kakršnihkoli neutemeljenih
 in pretiranih obljub, v katere sam sploh ni prepričan,
 marveč jih uporabi le kot navidezno uspešen argument
 ali kot sredstvo, da bi hitreje uspel. Prehodni dom
 pomeni priložnost za klienta, da nekaj stori zase,
 hkrati pa je to priložnost za družbo, da stori nekaj
 konkretnega zanj. Poudarjanje priložnosti, ki jo je
 treba dati vsakemu zaporniku, zlasti pa še tistemu,

ki je šel skozi določeno fazo resocializacijskega postopka, bi bil uspešen argument socialnega dela s to vrsto klientele.

Socialno delo pa z namestitvijo in nastanitvijo klienta izven doma bržčas še ne bo končano. Pri delu z delinkventno klientelo je treba vedeti, da bo precejšen del klientov kazal začetna nihanja, ki se včasih razvlečejo skozi vse leto po odpustu iz zapora, oz. iz prehodnega doma. Klienti bodo iz najrazličnejših razlogov menjavali delo in stanovanje, pri tem pa se neradko obračali nazaj na socialnega delavca v prehodnem domu za pomoč. To nihanje lahko pomeni veliko napetost in večkrat hudo razočaranje za socialnega delavca, ki se je morda močno trudil, da bi uredil neko zaposlitev in našel stanovanje, pa se primeri, da klient vse to že po nekaj tednih ali celo poprej zapusti. Pripravljenost na tako povzročene napetosti jim jemlje precej ostrine in težav. Bolj kakor v drugem socialnem delu bo moral socialni delavec prehodnega doma računati z možnostjo, da njegove rešitve še niso dokončne. V pravilih prehodnega doma bi vsekakor bilo potrebno določiti odgovornost osebja doma za svojo klientelo. V angleških vzgojnih domovih (Borstals) n.pr. velja, da je uprava doma odgovorna za svojega klienta še celo leto po njegovem odpustu. Smiselno bi bilo potrebno zadolžiti tudi uprave naših

kazensko poboljševalnih zavodov, da bi bile še neko obdobje odgovorne za odpuščene obsojence. Vsekakor pa bi moral imeti takšno obveznost prehodni dom, saj je to tipična intermediarna ustanova. Po našem predlogu bi bil prehodni dom dolžan pomagati svojim klientom, ki so potrebni pomoči, še eno leto po odhodu iz prehodnega doma, vsekakor pa še 6 mesecev.

5.8. Povezave prehodnega doma z drugimi ustanovami in organizacijami

Uprava prehodnega doma si mora sama zagotoviti povezavo z delovnimi organizacijami, ki bodo klienta kmalu po prihodu v dom sprejele v začasno delovno razmerje. Najverjetneje si bo prehodni dom najlažje zagotovil tista delovna mesta, ki ne zahtevajo posebne priužitve (gradbeništvo, transportne usluge, izbiranje sadja. Takšna začasna ali celo trajna zaposlitev ne bi bila v navkrižju z ugotovljeno poklicno strukturo oseb, ki naj bi jih nameščali v prehodni dom. Saj smo ugotovili, da je med moškimi 31, med ženskami pa 66 odstotkov nekvalificiranih delavcev. Razen tega obstoja večje povpraševanje po tovrstni delovni sili. Stremeti pa bo morala po zagotovitvi tudi bolj kvalificiranih delovnih mest, po možnosti tudi takšnih, kjer bi lahko klient ostal stalno zaposlen in morda celo dobil stanovanje.

Problem zaposlovanja bi prehodni dom lahko reševal tudi preko zavodov za zaposlovanje delavcev. Vsekakor se bodo morali njegovi klienti prijaviti pri teh zavodih. Vendar nas praksa utrjuje v mnenju, da ne bo pravega uspeha, če bi se problem zaposlovanja v celoti prepustil samo zavodu. Že v sedANJI praksi se pojavlja negativna selekcija klientov delinkventne provenience, ki jih zavodi zaposlujejo med zadnjimi.

Zavodi za zaposlovanje delavcev pa bi lahko odigrali pozitivno vlogo v dveh smereh. Pri večini zavodov obstoja vsaj najnujnejša strokovna služba, ki omogoča dodatno profesionalno orientacijo delavcev. Ta skupina poskrbi za potrebne zdravniške preglede, v blažjih primerih obolenj ter anomalij pa zagotovi tudi zdravljenje. Določen del klientov bi bilo potrebno na novo profesionalno orientirati po predhodni diagnostični preiskavi. Nekatere bo potrebno tudi zdraviti.

Zavod za zaposlovanje delavcev pa bi lahko v sporazumu z upravo doma in ob upoštevanju ustreznih kriterijev, usmeril v prehodni dom nekatere delavce s pozitivno preteklostjo. Za te smo že omenili, da bi naj predstavljali pozitivno jedro v prehodnem domu.

Del klientov bo po svojih osebnostnih karakteristikah in delovnih navadah tako spremenjen, da bi bila malo uspešna njihova zaposlitev na običajnih delovnih mestih.

V naši resocializacijski praksi vse premalo uveljavljamo možnost, da bi tako prizadete kliente usmerili v takojmenovane zaščitne delavnice.¹⁹ Program takšnih zaščitnih delavnic, ki nujno spadajo med ekstrahospitalne, torej intermediarne oblike psihiatrične pomoči, pri nas še sploh ni načrt. Po našem mnenju bi morala to vrsto dejavnosti organizirati služba rehabilitacije. Res je, da je služba rehabilitacije v naših pogojih v določeni krizi ter da invalidske in druge rehabilitacijske delavnice zaposlujejo vse več zdravih delavcev, da bi dosegle delovni učinek drugih gospodarskih organizacij in tako zadovoljile ekonomskemu računu. Toda takšno gibanje v rehabilitaciji je začasno in izraz določenih širših disociacij v našem družbeno - ekonomskem življenju. Rehabilitacija bo morala najti svoje ustrezno mesto, takrat pa bo imela tudi posluh za organizacijo zaščitnih delavnic, kjer bodo vključene v delovni proces osebe, ki lahko delajo, vendar z manjšim delovnim učinkom. Med takšne osebe štejemo seveda psihiatrične kategorije, kot so nekateri oligofreniki, osebnostno spremenjeni epileptiki, socializirani psihotiki, socializirani alkoholiki itd. Iz obdelave oseb, ki prihajajo iz zaporov, pa nimajo zaposlitve in prebivališča, je mogoče razbrati, da bi bilo nekatere med njimi potrebno vključevati prav v zaščitne delavnice.

¹⁹ Kanoni J. in sodel., Pota in cilji slovenske psihiatrije nekoč in danes, str. 161. "Poslanstvo slovenskega zdravnika" Ljubljana 1965.

Prehodni dom bo že po svoji naravi dela tesno povezan s socialno službo klientove občine, oz. centri za socialno delo, kjer ti že obstojajo. Pri tem se ni bati večje dvotirnosti, četudi bi socialni delavec prehodnega doma nekatere probleme svojega klienta oz. te v celoti opravil sam. Socialna služba občine in tudi centri za socialno delo še dolgo ne bodo razpolagali s socialnimi delavci, ki bi se specializirano ukvarjali z obsojenimi ter upravno kaznovanimi osebami. Sedaj veljavno načelo teritorialne angažiranosti posameznega socialnega delavca pa sploh ne daje možnosti specializacije. Verjetno bi bilo prav, če se načelo angažiranosti po teritoriju za občino sploh obdrži, specializirajo pa naj se socialni delavci zaporov, prehodnih domov in drugih intermediarnih institucij, podobno kot bo potrebna specializacija socialnih delavcev v psihiatričnih ustanovah. Pri tem se oba načina socialnega dela lahko zlivata v dobro celoto.

Nekatere kliente bo potrebno poslati na zdravniške preglede in tudi na ustrezno zdravljenje. Organizacijsko bi bilo potrebno proučiti, kako je s socialnim zavarovanjem oseb, ki bodo pri delovnih organizacijah v začasnem delovnem razmerju. Sicer pa bo moral prehodni dom zagotoviti sredstva za potrebno zdravljenje oz. del teh sredstev že obstoja pri zavodih za zaposlovanje delavcev.

nih zavodov. Uprava prehodnega doma pa bo tudi zahte-

Prehodni domovi in že obstoječi delavski domovi ne bi smeli drug drugemu zapirati vrata. Najverjetneje je, da bodo posamezne osebe iz prehodnega doma sposobne za nanestitev v delavski dom, od koder bodo odšle v stalnejše stanovanje. Vsekakor pa bo tudi v delavskem domu kakšna oseba, odpuščena iz zaporov, ki pa bi v resnici potrebovala dodatno pozornost in pomoč. Delavski dom bi lahko usmeril v prehodni dom tudi kakšno nedelinkventno osebo v skladu z našo težnjo, da zadržimo v prehodnem domu pozitivno jedro nedelinkventnih oseb.

Del klientov prehodnega doma bo potrebno takoj usmeriti v psihiatrični dispanzer zaradi nadaljevanja v zaporu izvajane psihiatrične terapije. Predvsem bota veljalo za osebe, pri katerih smo se odločili za medikamentozno in psihoterapevtsko kontrolo alkoholizma. Psihiater kazensko poboljševalnega zavoda bo ob odpustu opozoril strokovno skupino na potrebe nadaljnjega zdravljenja, po možnosti pa bo tudi obvestil psihiatrični dispanzer o klientu, ki je še potreben nadaljnjega psihiatričnega tretmana. Sredstva za psihiatrična zdravljenja se bodo oblikovala na podoben način kot sredstva za splošno zdravstveno pomoč.

Organi za notranje zadeve so zainteresirani za preventivno kontrolo odpuščenih oseb iz kazensko poboljševalnih zavodov. Uprava prehodnega doma pa bo tudi zainte-

resirana, da se v prehodnem domu ne organizirajo središča za delinkventno aktivnost in delinkventno združevanje. Zato je mogoče oba interesa združiti ali vsaj močno približati.

Izkušnje prehodnega doma za mlajše osebe na Dunaju kažejo, da so osebe v njihovi oskrbi le v izjemnih primerih delinkventne. Več je recidiva po odhodu iz prehodnega doma. Tudi naše, sicer manj sistematične izkušnje, so podobne; če namestimo odpuščene osebe za krajši čas v obstoječe delavske domove ali zdravstvene ustanove, z njimi ni težav.

Za to bi kakšna neposredna kontrola s strani uslužbencev za notranje zadeve v prehodnem domu ne bila primerena. Kontrola bi morala biti nevsiljiva, čeprav je lahko tudi sistematična. Uslužbenci za notranje zadeve pri izvajanju preventivnega nadzora radi kar povprek in direktno obiskujejo bivše zapornike, čeprav zoper nje ni konkretnih dokazov, temveč le nakazan sum. Takšno prihajanje v prehodni dom, ob vsakem času, bi nujno diskreditiralo prehodni dom kot tretmansko ustanovo. Sprejeti bi bilo potrebno načelo, da se uslužbenci za notranje zadeve, najbolje en sam, stalen in dodatno izobražen uslužbenec, obrača v vseh zadevah klientov najprej na osebje prehodnega doma. Le če mu osebje ne more nuditi zadovoljivih informacij, bi se obračal direktno na kliente.

6.1.2. Priloga k študiji o stanovanjski problematiki v Ljubljani

Priloga k študiji o stanovanjski problematiki v Ljubljani

Ko smo uveljavili pri opazovanju populacije odpustnih
oseb - brezdomcev in kriterije, ki naj veljajo za upo-
števanje v študiji, je od 294 preostalo še 198 oseb, ki
po podatkih iz tega leta nimajo urejenega stanovanja.
Kot smo opazovali, bodisi zaradi nezmožnosti izvajanja ukre-
pov, ali zaradi neveljavnosti razpisnega postopka in ne-
sistematičnosti, **IV. ZAKLJUČNE UGOTOVITVE** mnogih pro-
blemov, ki se pojavljajo v našem, zlasti v obsegu pro-
blematike, smo v okviru tega študija politike na tem
področju predlagali nekatera ukrepanja za obnovo stanovanjske
problematike.

Na področju tega je potrebno razpravljati, na kakšen način
lahko zagotovimo stanovanjsko varnost in kako se
lahko zagotovijo ukrepanja.

Pri tem skupino odpustnih oseb - brezdomcev (ali iz-
rednih) zagotavljamo, da bodo zagotovili potrebne
ukrepanja.

Za skupino ostalih, torej oseb, ki so na dan 31.12.1991
bili v stanovanjski varnosti, zagotavljamo, da bodo
zagotovili potrebne ukrepanja.

6.1. Predlogi za obravnavanje drugih kategorij odpuščenih oseb - brezdomcev

Ko smo uveljavili pri opazovanju populacije odpuščenih oseb - brezdomcev one kriterije, ki naj veljajo za sprejem v prehodni dom, je od 294 preostalo še 198 oseb, ki po odpustu iz zapora tudi nimajo urejenega prebivališča.

Ker smo upoštevali bodočo razvejanost intermediarnih ukrepov, za katere se možnosti resda oblikujejo počasi in nesistematično, obenem pa tudi tesno povezanost mnogih problemov, ki se porajajo v zaporu, z duševnim zdravjem prebivalstva, smo v okviru tekoče in bodoče politike na tem področju predvideli nekatere predloge za obravnavanje odpuščenih oseb.

Iz naslednje tabele je mogoče razbrati, na kakšna osebna stanja in osebnostne značilnosti odpuščenih oseb je mogoče nasloniti naše predloge.

Pri treh skupinah odpuščenih oseb - brezdomcev (one iz drugih jugoslovanskih republik bomo obravnavali posebej) so po našem mnenju potrebni zlasti socialni ukrepi.

Za skupino ostarelih, torej moških nad 55 let in žensk nad 50 let, predvidevamo njihovo nameščanje v domovih počitka. Seveda spadajo načeloma v takšen dom le tisti, katerih asocialnost je že v upadanju in ki jih je mogoče

Odpuščene osebe, ki niso predvidene za prehodni dom,
po osebnostnih značilnostih in osebnih stanjih

Kategorije odpuščenih oseb	Skupaj	Moški	Ženske	Struktura v %	
				moški	ženske
skupaj	198	150	48	100	100
alkoholiki	18	18	—	12	—
osebnostno moteni	44	34	10	23	21
nasilneži	6	6	—	4	—
duševni bolniki	8	6	2	4	4
nad 55 oz. 50 let stari	13	12	1	8	2
dom pri starših	8	5	3	3	6
kmetovalci	36	17	19	11	40
iz drugih republik	65	52	13	35	27

obdržati v domu ob minimalnih zaščitnih ukrepih. Po
naših izkušnjah je večina brezdomcev prav takšnih,
kot smo jih pravkar opisali.

Nekateri, zlasti mlajši brezdomci, se še vedno lahko
vrnejo k staršem in ožjim sorodnikom. Večkrat je za
obnovitev takšne zveze potrebno dodatno prizadevanje
socialne službe.

Precejšnje število brezdomcev je doma iz vasi, ali pa
so poljedelski delavci. Zanje bi bilo potrebno še v
času bivanja v zaporu urediti povratek v rojstni kraj
oz. jim zagotoviti zaposlitev v njihovem poklicu. Za-
vedamo se, da je med njimi mnogo nemirnih in da se bo-
do znova vračali v mesto, čeprav ni tam zanje dela,
niti prebivališča. Verjetno pa bi se jih neko število
le obdržalo. Seveda vidimo perspektivo za uspešno sta-

bilizacijo te kategorije odpuščenih oseb le v novi družbeni orientaciji in družbenem priznanju enakovrednosti kmetijskih poklicev.

Pri duševnih bolnikih, ki pomotoma ali zaradi pomanjkanja postelj v psihiatričnih ustanovah, pridejo v zapor, bo potrebno uveljaviti psihiatrično strokovno pomoč.

Za nasilneže in deloma tudi za stalnejše alkoholike, predvidevamo, skupaj s širšo skupino brezdelnežev in potepuhov, ustanovitev posebnih delovnih kolonij (določitev prebivališča).

Za osebe pa, pri katerih je alkoholizem poudarjena značilnost, prihajajo v poštev vsi ukrepi, ki jih že uveljavljamo za obvladovanje tega družbenega in zdravstvenega pojava. Tu mislimo tako na ambulantne in polhospitalne oblike, psihiatrične delovne kolonije ^{kakor} tudi na poseben zavod za kronične alkoholike.

Program za motene (psihopatične) osebnosti je tudi v okviru postpenalnega dela dokaj nejasen in šibko zastavljen. Prav to pa naravnost zahteva, da posebej upoštevamo takšno skupino odpuščenih oseb. Tudi ne bi bilo prav, če bi jih brez razločka in predhodne obdelave usmerili v prehodne domove.

Nekatere osebnostno motene bo potrebno namestiti v delovne kolonije (določitev prebivališča). To velja zlasti

za skupino nemirnih in nestanovitnih in teh je med motenimi ter motečimi (sociopati) precejšnje število. Posamezniki z osebnostnimi deviacijami bodo prišli v psihiatrično oskrbo. Nekatere bo psihiatrična služba vodila in socializirala v bolnicah ter psihiatričnih delovnih kolonijah, posamezniki pa bodo sposobni tudi za ambulantno vodenje. Če bi ustanovili vsaj zametek zavoda za varstvo in zdravljenje, bi nekatere motene osebnosti lahko uvrstili med kliente tega zavoda.

Seveda bodo tudi iz delovnih kolonij (določitev prebivališča) prihajali posamezniki, ki bi jih bilo, v okviru resocializacijskega programa, mogoče namestiti v prehodne domove. Tja bi nameščali tudi nekatere, ki prihajajo iz psihiatričnih zavodov, a so jih zavodi obravnavali po sklepu sodišč in drugih družbenih institucij. Odpust iz tega področja pa ne bo dosegel dinamike sprejemov in odpustov v KPZ, zato ne pričakujemo v tej smeri pomembnejšega pritiska na prehodne domove. Sicer pa upoštevamo v zvezi z organizacijo prehodnih domov določeno rezervo v ležiščih.

Pri obravnavanju odpuščenih oseb - brezdomcev iz drugih republik, smo bili načeloma mnenja, da jih ne kaže sistematično naseljevati v naši republiki. Zato jih tudi nismo upoštevali pri določanju skupine, ki naj bi jo namestili v prehodne domove. V celokupnem številu opazovanih oseb - brezdomcev je 76 oseb drugih jugoslovanskih

oz. (v neznatnem številu) nejugoslovanskih narodnosti. Od teh pa je 65 oseb, ki so začasno v naši republiki, družinsko in sorodstveno pa tesno povezani z drugimi kraji naše države.

Ljudje, ki prihajajo iz drugih jugoslovanskih republik, postanejo brezdomci iz več razlogov. Te razloge bi bilo potrebno podrobneje raziskati; pri vsakodnevnem delu z njimi pa se kažejo med temi vsaj naslednje skupine:

Prvo skupino sestavljajo tisti, ki brez ustrezne pomoči in orientacije ter v upanju, da se jim bodo, v bolj razvitem predelu države, enostavneje uresničile njihove predstave o "boljšem življenju", zatavajo, se neredno in občasno zaposlujejo pri zasebnikih, s časoma pa je njihova nezaposlenost razlog za upravno kazen. Ko pridejo iz zapora, navadno še dalj časa nadaljujejo z opisanim načinom življenja.

V drugo skupino se uvrščajo tisti, ki so po svoji osebnostni zgradbi nemirnejši in agresivnejši in ki v novem okolju hitreje pokažejo nekatere osebne poteze, do katerih je naše okolje manj tolerantno. Zaradi takšnih osebnih potez jih okolje celo odkrito odklanja in neredko tudi dejansko izolira. Njihova izolacija pa pomeni, da se bodo prav neugodne osebne poteze samo okrepile in postale bolj očitne v konflikatih z okoljem, ki jih odklanja. V obstoječih odnosih med njimi (posamezniki ali skupinami) ter okoljem ne vidimo mehanizmov,

ki bi delovali v smeri ublažitve ali omejitve emocionalne nestabilnosti ter agresivnosti. Ustrezni mehanizmi pa zanesljivo obstojajo v okolju, iz katerega so prišli, saj v tistem okolju z njimi ni bilo očitnih težav.

Tretjo skupino vidimo v tistih, ki jih je naše okolje zaradi pomanjkljivih zavor in stimulacij razkrilo kot huje asocialne in antisocialne. Ti se lotevajo kaznivih dejanj in dajejo precejšen delež v povratništvu. Pomanjkljiva postpenalna pomoč samo zapre začarani krog njihovega asocialnega obnašanja in pripomore k pospešenemu recidivu.

Odpuščenim osebam iz drugih republik bi bilo potrebno, morda tudi glede na pravkar navedeno razvrstitev, nuditi bolj ustrezno in tudi bolj sistematično pomoč kot doslej.

Za manjši interes, ki smo ga pokazali pri urejevanju te družbene kategorije, smo se večkrat sklicevali na pomanjkanje finančnih sredstev. Po našem mnenju bi stvaren račun pokazal, da je ceneje vlagati sredstva v preventivo, kot pa uporabljati znatna sredstva za obvladovanje neugodnih pojavov, ki jih povzročajo nekatere osebe iz drugih republik.

Zato predlagamo, da bi pri Republiškem sekretariatu za notranje zadeve SRS obstojala manjša skupina socialnih delavcev, ki bi se izključno ukvarjala s proučevanjem, namestitvijo in razselitvijo motečih oseb iz drugih jugoslovanskih republik.

Nekatere med njimi bi bilo mogoče enostavneje usmeriti nazaj v prvobitno okolje, če je jasno, da zanje ni ustreznega dela in prebivališča v Sloveniji. To velja zlasti za prvo, zgoraj navedeno skupino. Nekatere med temi bi bilo mogoče z dodatno pomočjo in vođenjem uvrstiti med delavce, ki so že zaposleni pri sezonskih ali drugih delih.

V ostalih dveh skupinah se nam nekatere osebne poteze ljudi iz drugih republik vendarle kažejo v smislu določene "subkulture", sicer nikakor ne v pomenu ameriške sociološke kriminologije. Vendar so te osebne poteze večsah le precej različne od navad obdajajočega jih okolja. V prvobitnem okolju, kot smo že omenili, obstojajo številne omejitve in vzpodbude, ki zavirajo in preusmerjajo neugodne osebne poteze. Skupina socialnih delavcev bi takšne osebe v povezavi z ustreznimi socialnimi in drugimi službami prizadetih republik, usmerjala v njihovo osnovno okolje. Tam bi morali ustvarjati možnosti za zaposlitev in namestitve, za integracijo s tistim delom njihovega okolja, ki se tudi že pospešeno diferencira. Za takšno namestitev bi morala naša republika predvideti tudi nekaj sredstev. Takšna sredstva bi bila izraz našega splošnega jugoslovanskega humanizma, obenem pa tudi pomoč posamezniku, ki je iztiril. Družbeno okolje v raznih delih Slovenije bi pridobilo v svojem občutju varnosti in bi zato manj izoliralo tiste, ki zaradi

dela migrirajo v našo republiko.

V tem pogledu imamo že nekaj ugodnih izkušenj, zlasti pri pomoči, ki jo občasno nudijo KPZ iz drugih republik slovenski službi izvrševanja kazni. Često je med obsojenci kakšna oseba, ki se zaradi opisanih osebnih potez ne more zadovoljivo urediti. Zaradi nje bi bilo potrebno spreminjati, zlasti pa poostriti, režim v posameznih enotah KPZ. Takšne osebe smo premestili v zavod, ki je ustreznější glede na njihovo prejšnje prebivališče, za kar smo skoraj vedno našli razumevanje pri odgovornih ljudeh v drugih republikah. Pri nas izrazi to moteča oseba pa v zavodih njenega okolja ni povzročala posebnih težav.

6.2. Zaključne ugotovitve o potrebi, vlogi in organizaciji prehodnih domov

V raziskavi smo ugotovili, da prihaja iz slovenskih kazenskih poboljševalnih zavodov večje število oseb, ki so dodatno problematične zaradi brezdomstva in nezaposlenosti. Izmed teh smo, po določenih kriterijih, izbrali osebe, ki naj bi bile nameščene v prehodni dom. Tuje izkušnje in domača opažanja potrjujejo nujnost, da se del takšne problematike rešuje prav s prehodnimi domovi. Osebe, ki prihajajo iz kazenskih poboljševalnih zavodov, pa nimajo možnosti za stanovanje, pozneje

pa tudi za urejeno zaposlitev, navadno naglo recidivirajo. Čas neposredno po odpustu iz zavodov je verjetno najbolj kritičen za recidiv.

Prehodni domovi se lahko razvijejo v okvirih dobrodelnih dejavnosti kot so mnogi domovi te vrste v rokah različnih karitativnih in verskih organizacij. Lahko pa se razvijejo tudi kot tretmanske ustanove, ki se vključujejo v celoten sistem resocializacijskih prizadevanj. V naši raziskavi se zavzemamo za to vrsto prehodnih domov.

Mnenja smo, da bi naloge, ki jih je potrebno izvajati po prestani kazni, morale postopoma prerasti enostavne oblike postpenalne pomoči in predstavljati celovit sistem postpenalnega dela, ki vključuje tudi oblike vodenja, svetovanja in terapije. Prehodni dom bi lahko predstavljal kristalizacijsko jedro za takšen prehod k kvalitetnejšim in uspešnejšim oblikam postpenalnega dela.

Po proučitvi populacije odpuščenih oseb iz KPZ v trome-sečnem obdobju predlagamo ustanovitev treh prehodnih domov. Dva domova s kapaciteto po 60 ležišč bi bila namenjena moškim, en dom s kapaciteto 55 ležišč pa ženskim odpuščenim osebam. ¹⁷⁰ En dom za moške in ženske osebe bi bil lociran v Ljubljani, drug dom za moške pa v Mariboru.

V kapacitetah ležišč smo upoštevali možnost, da bi se v domove sprejemali tudi nekateri s pozitivnim življenjem,

ki bi na indirekten, po možnosti pa tudi direkten način sodelovali v prevzgojnem procesu.

Osrednje mesto v domu pripada socialnemu delavcu, ki bi moral biti posebej usposobljen za to delo in bi moral uporabljati tudi specifično metodologijo. Vendar naj bi bil dom tesno povezan z zdravstvenimi in psihiatričnimi ustanovami, zavodi za zaposlovanje delavcev ter delavskimi domovi.

Njegovi klienti naj bi se vzdrževali z lastnim delom, z zaposlitvijo izven doma. Dom sam pa bi organiziral nekatere dejavnosti, ki bi imele značaj zaposlitvene terapije. V tej dejavnosti bi vključeval zlasti tiste, ki jih ni mogoče takoj zaposliti izven doma, deloma pa bi te dejavnosti pokrivalo nekatere njegove notranje potrebe.

Prehodni dom bi deloval kot dobro organizirana in notranje disciplinirana ustanova. Pri tem pa disciplina ne bi smela biti namen, marveč sredstvo prevzgoje. Osebe pa, ki se ne bi mogle podrediti takšnim zahtevam prehodnega doma, bi morale biti iz njegovega prevzgojnega procesa izključene.

Prehodni dom je le eden izmed prijemov med intermediarnimi ukrepi, ukrepi, ki jih je potrebno uveljaviti med zaporem in popolno svobodo. Zato ni prav, če bi ga v

konkretni organizaciji obremenjevali z nalogami, ki ni-
so njegove, četudi so potrebe v tistem delu družbenega
življenja, ki obstoja med zaporom in svobodo, nenavadno
velike.

3. Priimek in ime (očetovo ime)
Odpustena oseba:

4. Stanovni bivališča:

stalnega:

pred nastopom kazni:

brez stalnega bivališča (drž. drž.):

5. Spol: moški

6. Poklici

ženski

V. PRILOGE

8. Datum rojstva:

9. Družna dolga

izplačila:

7. Narodnost: slovenska

banjšinska

stara

ostale jugoslovanske

ostale jugoslovanske

neznane

10. Stan. stanje

poročen

razveden

vdoven

ostalo

11. Prehrana: hrana iz države

(prehrana iz države ali iz države)

12. Višina izplačila: 1000

13. Oseba je:

prvič kaznovana

povratnik

neznano

Ali je oseba povratnik,
ali so njene prejšnje
kazni:

izločitve

prejšnje

neznano

V P R A Š A L N I K

I.

ZA OSEBE ODPUSČENE IZ KAZENSKIH ZAVODOV V ČASU OD
1.2. do 30.4.1966

I.

1. Naziv zavoda	2. Štev. vpisa:
3. Priimek in ime (očetovo ime) odpuščene osebe:	
4. Naslov bivališča: stalnega: _____ pred nastopom kazni: _____ brez stalnega bivališča (da, ne): _____	
5. Spol: moški ženski	8. Poklic:
V. P R I L O G E	
6. Datum rojstva:	9. Dovršena šolska izobrazba:
7. Narodnost: slovenska manjšinska cigan ostale jugoslovanske ostale nejugoslovanske neznano	10. Stan: samski poročen razvezan ovdovel neznano
11. Prekršek, kaznivo dejanje: _____ (opis prekrška ali čl. KZ)	
12. Višina izrečene kazni:	
13. Oseba je: prvič kaznovana povratnik neznano	14. Če je oseba povratnik, ali so njena prejšnja dejanja: istovrstna različna neznano

V P R A Š A L N I K

I.

ZA OSEBE ODPUŠČENE IZ KAZENSKIH ZAVODOV V ČASU OD
1.2. do 30.4.1966

I.

1. Naziv zavoda		2. Štev. vpisa:	
3. Priimek in ime (očetovo ime) odpuščene osebe:			
4. Naslov bivališča: stalnega: _____ pred nastopom kazni: _____ brez stalnega bivališča (da, ne):			
5. Spol: moški	1	8. Poklic:	
ženski	2		
6. Datum rojstva:		9. Dovršena šolska izobrazba:	
7. Narodnost: slovenska	1		
manjšinska	2		
cigan	3	10. Stan: samski	1
ostale jugoslovanske	4	poročen	2
ostale nejugoslovanske	5	razvezan	3
neznano	9	ovdovel	4
		neznano	9
11. Prekršek, kaznivo dejanje: (opis prekrška ali čl. KZ)			
12. Višina izrečene kazni:			
13. Oseba je:		14. Če je oseba povratnik, ali so njena prejšnja dejanja:	
prvič kaznovana	1		
povratnik	2	istovrstna	1
neznano	9	različna	2
		neznano	9

II.

15. Zaposlitev pred nastopom kazni:	stalna	1	18. Stanovanje (sobo) po odpustu iz zavoda:		
	občasna	2		ima	1
	brez	3		nima	2
16. Po odpustu iz zavoda:	ima zagotovljeno delo	1	19. Otroke:	ima	1
	zaposlitev ni zagotovljena, a ne bo težav	2		nima	2
	slabi izgledi za zaposlitev	3	20. Otroci živijo:		
17. Živi v družinski skupnosti:	s starši	1		v družinski skupnosti z anketirancem	1
	s sorodniki	2		drugje	2
	z lastno družino	3			
	sam	4			

III.

21. Začasna namestitve osebe v prehodni dom:		23. Delavnost v kazenskem zavodu: dobra	1
potrebna	1	primerna	2
ni potrebna	2	slaba	3
22. Če je bila oseba le občasno zaposlena ali brez zaposlitve, so bili razlogi:		24. Prognoza za socialno ureditev ob socialni pomoči: dobra	1
pretežno v osebi	1	dvomljiva	2
pretežno objektivni	2	neugodna	3
25. Osebnostne značilnosti storilca (vpiši ustrezno številko):			
1. duševni bolnik, 2. osebnostno moten (psihopat),			
3. nevrotik, 4. alkoholik, 5. brezdelnež, 6. potepuh,			
7. seksualno iztirjen, 8. prostitutka, 9. nasilnež,			
10. osebnostno drugače neurejen, 11. osebnostno urejen,			
12. neznano			

Datum izpolnitve obrazca:

Podpis:

Š I F R A N T

za vprašalnik o odpuščenih osebah iz kazenskih zavodov
v času od 1. 2. do 30. 4. 1966

Zap. štev.	Naziv rubrike	Kodeks Šifra
1.	Naziv zavoda:	1
3.	KPD Dob	1
	KPD Ig	2
	VPD Radeče	3
	Občinski zapori v: Ljubljani	4
	Mariboru	5
	Kopru	6
	Celju	7
4.	Rajon:	2
	štajerski	1
	ostala Slovenija	2
	neznano	0
5.	Spol:	3
	moški	1
	ženski	2
6.	Starost:	4
	do 18 let	1
	19 - 24 let	2
	25 - 39 let	3
	40 - 45 let	4
	46 - 50 let	5
	51 - 55	6
	neznano	x

Zap. št.	Naziv rubrike	Kodeks Šifra
7.	Narodnost:	5
	slovenska	1
	manjšinska	2
	cigan	3
	ostale jugoslovanske	4
	ostale nejugoslovanske	5
	neznano	9
8.	Poklicna skupina:	6
	nekvalificirani delavec	1
	kmetovalci, ribiči in gozdni delavci	2
	rudarji	3
	industrijski in obrtni delavci	4
	prometno osebje	5
	trgovsko osebje	6
	pisarniško osebje	7
	strokovnjaki in umetniki	8
	vodilne osebje	9
	vršilci uslug in zaščite	0
	gospodinje	x
	vzdrževane osebe	y
	neznano	z
9.	Dovršena šolska izobrazba:	7
	brez šolske izobrazbe	1
	nedokončana osemletka	2
	dokončana osemletka	3
	nedokončana srednja šola	4
	dokončana srednja šola	5
	nedokončana višja ali visoka šola	6
	dokončana višja ali visoka šola	7
	neznano	0
		x
		x

Zap. št.	Naziv rubrike	Kodeks Šifra
10.	Stan:	8
	samski	1
	poročen	2
	razvezan	3
	ovdovel	4
	neznano	9
11.	Prekršek:	9
	ni prekršek	0
	brezdelje, klatenje, potepanje, beračenje	1
	vinjenost, nedostojno vedenje, pretepanje	2
	igre na slepo srečo	3
	nedovoljen prehod čez mejo	4
	prometni prekršek	5
	ostali prekrški	6
	nespecificiran prekršek	7
	neznano	x
12.	Kaznivo dejanje:	10
	ni kaznivo dejanje	0
	135 - 147 čl. KZ (zoper življenje in telo)	1
	179 - 189 čl. KZ (zoper osebno do- stojanstvo in moralo)	2
	213 - 248 čl. KZ (zoper narodno gospodarstvo)	3
	249 - 267 čl. KZ (zoper premoženje)	4
	271, 271 a, 273 čl. KZ (zoper var- nost ljudi in premoženja)	5
	303 čl. KZ (nedovoljen prehod čez mejo)	6
	314 - 326 čl. KZ (zoper uradno dolžnost)	7
	druga kazniva dejanja	8
	neznano	x

Zap. št.	Naziv rubrike	Kodeks Šifra
13.	Višina izrečene kazni:	11
	do 5 dni	1
	6 do 10 dni	2
	11 do 15 dni	3
	16 do 30 dni	4
	1 mesec do manj kot 2 meseca	5
19.	2 meseca do manj kot 3 mesece	6
	3 mesece do manj kot 4 mesece	7
	4 mesece do manj kot 5 mesecev	8
20.	6 mesecev do manj kot 1 leto	9
	1 leto in več	0
	vzgojni ukrep	x
	neznano	y
21.		19
14.	Predkaznovanost:	12
	prvič kaznovan	1
	povratnik	2
	neznano	9
15.	Istovrstnost kaznivega dejanja:	13
	prvič kaznovan	0
	istovrstno	1
23.	različno	2
24.		21
16.	Zaposlitev pred nastopom kazni:	14
	stalna	1
	občasna	2
24.	brez zaposlitve	3
25.		22
17.	Zagotovitev zaposlitve po odpustu:	15
	zagotovljeno delo	1
	zaposlitev ni zagotovljena, a ne bo težav	2
25.	slabi izgledi za zaposlitev	3
		2
		3

Zap. št.	Naziv rubrike	Kodeks šifra
18.	Življenje v družinski skupnosti:	16
	s starši	1
	s sorodniki	2
	z lastno družino	3
	sam	4
19.	Stanovanje po odpustu:	17
	ima	1
	nima	2
20.	Otroci:	18
	ima	1
	nima	2
21.	Otroci živijo:	19
	v družinski skupnosti	
	z anketirancem	1
	drugje	2
	nima otrok	0
22.	Začasna namestitve v prehodni dom:	20
	potrebna	1
	ni potrebna	2
23.	Razlogi za začasno nezaposlenost:	21
	pretežno v anketirancu	1
	pretežno objektivni	2
	bil stalno zaposlen	0
24.	Delavnost v kazenskem zavodu:	22
	dobra	1
	primerna	2
	slaba	3
25.	Prognosa za socialno ureditev:	23
	dobra	1
	dvomljiva	2
	neugodna	3

1. Osebnostne značilnosti storilca: 24, 25

Zap. št. Naziv rubrike Kodeks Šifra

26. Osebnostne značilnosti storilca:		24, 25	
duševni bolnik			01
osebnostno moten (psihopat)			02
nevrotik			03
alkoholik			04
brezdelnež			05
potepuh			06
seksualno iztirjen			07
prostitutka			08
nasilnež			09
osebnostno drugače neurejen			10
osebnostno urejen			11

2. Osebnostne značilnosti storilca po spolu in poklicnih skupinah

Poklicne skupine	Skupaj	Moški	Ženske	Struktura v %	
				moški	ženske
skupaj	294	214	80	100	100
ne kvalificirani delavci	188	82	42	38	53
industrijski in obrtni delavci	128	112	16	52	20
poljedelci in govedarji	17	8	9	4	11
gostinski delavci	12	4	8	2	10
strokovnjaki	7	7	-	3	-
gospodinjke	4	-	4	-	5
upravniki	1	1	-	-	-
diplomi	1	-	1	-	1

1. Osebe, odpuščene iz kazenskih-poboljševalnih zavodov
in VPD v času od 1. 2. do 30. 4. 1966 po spolu in
povratku

Povratek	Skupaj	Moški	Ženske	Struktura v %	
				moški	ženske
skupaj	1 023	861	162	100	100
ni povratnik	400	340	60	39	37
za istovrstna de- janja	320	255	65	30	40
za različna de- janja	303	266	37	31	23

2. Odpuščene osebe - brezdomci po spolu in poklicnih
skupinah

Poklicne skupine	Skupaj	Moški	Ženske	Struktura v %	
				moški	ženske
skupaj	294	214	80	100	100
nekvalificirani delavci	124	82	42	38	53
industrijski in obrtni delavci	128	112	16	52	20
poljedelski delavci	17	8	9	4	11
gostinski delavci	12	4	8	2	10
strokovnjaki	7	7	-	3	-
gospodinje	4	-	4	-	5
upokojenci	1	1	-	..	-
dijaki	1	-	1	-	1

3. Odpuščene osebe - brezdomci po spolu in povratku

Vrsta povratka	Skupaj	Moški	Ženske	Struktura v %	
				moški	ženske
skupaj	294	214	80	100	100
ni povratnik	57	46	11	21	14
povratnik za isto- vrstna dejanja	144	95	49	45	61
povratnik za raz- lična dejanja	93	73	20	34	25

4. Odpuščene osebe - brezdomci po spolu
in zaposlitvi pred kaznijo

Zaposlitev pred nastopom kazni	Skupaj	Moški	Ženske	Struktura v %	
				moški	ženske
skupaj	294	214	80	100	100
stalna	18	16	2	7	3
občasna	35	30	5	14	6
nezaposlen	241	168	73	79	91

5. Odpuščene osebe - brezdomci po spolu
in izglelih za zaposlitev po odpustu

Izgleli za zaposlitev po odpustu	Skupaj	Moški	Ženske	Struktura v %	
				moški	ženske
skupaj	294	214	80	100	100
ima zagotovljeno delo	5	3	2	1	2
zaposlitev ni zago- tovljena, a ne bo težav	41	34	7	16	9
slabi izgleli za zaposlitev	248	177	71	83	89

6. Odpuščene osebe - brezdomci, predvidene za prehodni dom, po spolu in višini prestanih kazni

Višina prestanih zapornih kazni	Skupaj	Moški	Ženske	Struktura v %	
				moški	ženske
skupaj	96	64	32	100	100
5 do 10 dni	14	11	3	28	22
11 do 15 dni	11	7	4		
16 do 30 dni	49	30	19		
1 do 3 mesece	5	4	1	25	19
6 mesecev do 1 leta	3	2	1		
1 leto in več	6	6	-		
oddaja v VPD	8	4	4		

7. Odpuščene osebe - brezdomci za prehodni dom po spolu in poklicni skupini

Poklicna skupina	Skupaj	Moški	Ženske	Struktura v %	
				moški	ženske
skupaj	96	64	32	100	100
nekvalificirani delavec	41	20	21	31	66
industrijski in obrtni delavec	50	40	10	63	31
strokovnjak	5	4	1	6	3

8. Odpuščene osebe - brezdomci za prehodni dom po spolu in šolski izobrazbi

Šolska izobrazba	Skupaj	Moški	Ženske	Struktura v %	
				moški	ženske
skupaj	96	64	32	100	100
nedokončana osemlet- ka	56	39	17	61	53
dokončana osemletka	35	20	15	31	47
dokončana srednja šola	5	5	-	8	-

9. Odpuščene osebe - brezdomci (za prehodni dom)
po spolu in stanu

Stan	Skupaj	Moški	Ženske	Struktura v %	
				moški	ženske
skupaj	96	64	32	100	100
samski	72	44	28	69	88
poročen	4	4	-	6	-
razvezan	20	16	4	25	12

10. Odpuščene osebe - brezdomci (za prehodni dom)
po spolu in povratku

Povratek je:	Skupaj	Moški	Ženske	Struktura v %	
				moški	ženske
skupaj	96	64	32	100	100
ni povratnik	21	16	5	25	15
istovrstna dejanja	49	29	20	45	63
raznovrstna dejanja	26	19	7	30	22

11. Odpuščene osebe - brezdomci (za prehodni dom)
po spolu in zaposlitvi pred nastopom kazni

Zaposlitev pred nastopom kazni	Skupaj	Moški	Ženske	Struktura v %	
				moški	ženske
skupaj	96	64	32	100	100
stalna	5	5	-	8	-
občasna	13	10	3	16	9
brez zaposlitve	78	49	29	76	91

12. Odpuščene osebe - brezdomci (za prehodni dom)
po spolu in življenju v družinski skupnosti

Živi v družinski skupnosti	Skupaj	Moški	Ženske	Struktura v %	
				moški	ženske
skupaj	96	64	32	100	100
s starši	13	9	4	14	13
s sorodniki	6	4	2	6	6
z lastno družino	2	2	-	80	81
sam	75	49	26		

13. Odpuščene osebe - brezdomci (za prehodni dom)
po spolu in glede na to ali imajo otroke

Otroke	Skupaj	Moški	Ženske	Struktura v %	
				moški	ženske
skupaj	96	64	32	100	100
ima	27	18	9	28	28
nima	69	46	23	72	72

14. Odpuščene osebe - brezdomci (za prehodni dom)
po spolu in kje živijo njihovi otroci

Kje živijo otroci	Skupaj	Moški	Ženske	Struktura v %	
				moški	ženske
skupaj	96	64	32	100	100
nima otrok	69	46	23	72	72
v družinski skupnosti z obsojen- cem	3	1	2	1	6
drugje	24	17	7	27	22

15. Odpuščene osebe - brezdomci (za prehodni dom)
po spolu in delavnosti v kazenskem zavodu

Delavnost v kazenskem zavodu	Skupaj	Moški	Ženske	Struktura v %	
				moški	ženske
skupaj	96	64	32	100	100
dobra	17	10	7	16	22
primerna	61	45	16	70	50
slaba	18	9	9	14	28

16. Odpuščene osebe - brezdomci (za prehodni dom)
po spolu in osebnostnih značilnostih

Osebnostne značilnosti	Skupaj	Moški	Ženske
skupaj	96	64	32
nevrotik	2	2	-
alkoholik	2	2	-
brezdelnež	3	3	-
potepuh	1	1	-
brezdelnež in prostitutka	10	-	10
osebnostno drugače neurejen	29	19	10
osebnostno urejen	7	6	1
nevrotik in alkoholik	1	1	-
nevrotik in brezdelnež	1	1	-
nevrotik in drugače osebnostno neurejen	1	1	-
alkoholik in brezdelnež	3	2	1
brezdelnež in potepuh	6	5	1
alkoholik in drugače osebnostno neurejen	11	10	1
brezdelnež in osebnostno drugače neurejen	6	6	-
alkoholik, brezdelnež in potepuh	2	2	-
brezdelnež, potepuh in osebnostno drugače neurejen	2	2	-
brezdelnež, potepuh in prostitutka	4	-	4
prostitutka in osebn.drug.neurej.	4	-	4
neznano	1	1	-

17. Odpuščeni moški - brezdomci po zaposlitvi pred
kaznijo in prognozi za socialno ureditev

Prognoza za socialno ureditev	Skupaj	Stalno zaposlen	Občasno zaposlen	Brez zaposlitve
skupaj	64	5	10	49
dobra	8	1	1	6
dvomljiva	48	3	6	39
neugodna	8	1	3	4

18. Odpuščene ženske - brezdomke po zaposlitvi pred
kaznijo in prognozi za socialno ureditev

Prognoza za socialno ureditev	Skupaj	Občasno zaposlena	Brez zaposlitve
skupaj	32	3	29
dobra	2	-	2
dvomljiva	20	2	18
slaba	10	1	9

19. Odpuščeni moški - brezdomci po delavnosti v
kazenskem domu in prognozi za socialno ureditev

Prognoza za socialno ureditev	Skupaj	Dobra	Primerna	Slaba
skupaj	64	10	45	9
dobra	8	1	6	1
dvomljiva	48	8	35	5
neugodna	8	1	4	3

20. Odpuščene ženske - brezdomke po delavnosti v kazenskem zavodu in prognozi za socialno ureditev

Prognoza za socialno ureditev	Skupaj	Dobra	Primerna	Slaba
skupaj	32	7	16	9
dobra	2	1	1	-
dvomljiva	20	4	12	4
neugodna	10	2	3	5

21. Odpuščeni moški - brezdomci po izobrazbi in razlogih za nezaposlenost

Razlogi za nezaposlenost	Skupaj	Nedokončana osemletka	Dokončana osemletka	Dokončana srednja šola
skupaj	64	39	20	5
pretežno v osebi	52	31	16	5
pretežno objektivni	7	4	3	-
bil stalno zaposlen	5	4	1	-

22. Odpuščene ženske - brezdomke po izobrazbi in razlogih za nezaposlenost

Razlogi za nezaposlenost	Skupaj	Nedokončana osemletka	Dokončana osemletka
skupaj	32	17	15
pretežno v osebi	29	15	14
pretežno objektivni	3	2	1

23. Odpuščeni moški - brezdomci po poklicu in razlogih
za nezaposlenost

Razlogi za nezaposlenost	Skupaj	Nekvalificirani delavci	Industrijski in obrtni delavci	Strokovnjaki
skupaj	64	20	40	4
pretežno v osebi	52	17	31	4
pretežno objektivni	7	2	5	-
bil stalno zaposlen	5	1	4	-

24. Odpuščene ženske - brezdomke po poklicu in razlogih
za nezaposlenost

Razlogi za nezaposlenost	Skupaj	Nekvalificirane delavke	Industrijske in obrtne delavke	Strokovnjaki
skupaj	32	21	10	1
pretežno v osebi	29	19	9	1
pretežno objektivni	3	2	1	-

25. Odpuščeni moški - brezdomci po zaposlitvi pred
kaznijo in razlogih za nezaposlenost

Razlogi za nezaposlenost	Skupaj	Stalno zaposlen	Občasno zaposlen	Brez zaposlitve
skupaj	64	5	10	49
pretežno v osebi	52	-	9	43
pretežno objektivni	7	-	1	6
bil stalno zaposlen	5	5	-	-

26. Odpuščene ženske - brezdomke po zaposlitvi pred kaznijo in razlogih za nezaposlenost

Razlogi za nezaposlenost	Skupaj	Občasno zaposlena	Nezaposlena
skupaj	32	3	29
pretežno v osebi	29	3	26
pretežno objektivni	3	-	3

27. Odpuščeni moški - brezdomci po izgledih za zaposlitev po odpustu in razlogih za nezaposlenost

Razlogi za nezaposlenost	Skupaj	Ima za- gotovlje- no delo	Zaposlitev ni zagotov- ljena, a ne bo težav	Slabi iz- gledi za zaposlitev
skupaj	64	1	13	50
pretežno v osebi	52	1	11	40
pretežno objektiv- ni	7	-	-	7
bil stalno zapo- slen	5	-	2	3

28. Odpuščene ženske - brezdomke po izgledih za zaposlitev po odpustu in razlogih za nezaposlenost

Razlogi za nezaposlenost	Skupaj	Ima za- gotovlje- no delo	Zaposlitev ni zagotov- ljena, a ne bo težav	Slabi iz- gledi za zaposlitev
skupaj	32	1	2	29
pretežno v osebi	29	1	2	26
pretežno objektiv- ni	3	-	-	3

29. Odpuščeni moški - brezdomci po poklicu in delavnosti v kazenskem zavodu

Delavnost v kazenskem zavodu	Skupaj	Nekvalificirani delavci	Industrijski in obrtni delavci	Strokovnjaki
skupaj	64	20	40	4
dobra	10	2	7	1
primerna	45	17	25	3
slaba	9	1	8	-

30. Odpuščene ženske - brezdomke po poklicu in delavnosti v kazenskem zavodu

Delavnost v kazenskem zavodu	Skupaj	Nekvalificirane delavke	Industrijske in obrtne delavke	Strokovnjaki
skupaj	32	21	10	1
dobra	7	6	1	-
primerna	16	10	5	1
slaba	9	5	4	-

31. Odpuščeni moški - brezdomci po izobrazbi in delavnosti v kazenskem zavodu

Delavnost v kazenskem zavodu	Skupaj	Nedokončana osemletka	Dokončana osemletka	Dokončana srednja šola
skupaj	64	39	20	5
dobra	10	6	3	1
primerna	45	29	12	4
slaba	9	4	5	-

32. Odpuščene ženske - brezdomke po izobrazbi in delavnosti v kazenskem zavodu

Delavnost v kazenskem zavodu	Skupaj	Nedokončana osemletka	Dokončana osemletka
skupaj	32	17	15
dobra	7	4	3
primerna	16	10	6
slaba	9	3	6

33. Odpuščeni moški - brezdomci po zaposlitvi pred kaznijo in delavnosti v kazenskem zavodu

Delavnost v kazenskem zavodu	Skupaj	Stalno zaposlen	Občasno zaposlen	Brez zaposlitve
skupaj	64	5	10	49
dobra	10	2	1	7
primerna	45	3	6	36
slaba	9	-	3	6

34. Odpuščene ženske - brezdomke po zaposlitvi pred kaznijo in delavnosti v kazenskem zavodu

Delavnost v kazenskem zavodu	Skupaj	Občasno zaposlena	Brez zaposlitve
skupaj	32	3	29
dobra	7	-	7
primerna	16	3	13
slaba	9	-	9

35. Odkpušèeni moški - brezdomci po izgledih za zaposlitev po odpustu in delavnosti v kazenskem zavodu

Delavnost v kazenskem zavodu	Skupaj	Ima za- gotovlje- no delo	Zaposlitev ni zagotov- ljena, a ne bo težav	Slabi iz- gledi za zaposlitev
skupaj	64	1	13	50
dobra	10	1	2	7
primerna	45	-	8	37
slaba	9	-	3	6

36. Odkpušèene ženske - brezdomke po izgledih za zaposlitev po odpustu in delavnosti v kazenskem zavodu

Delavnost v kazenskem zavodu	Skupaj	Ima za- gotovlje- no delo	Zaposlitev ni zagotov- ljena, a ne bo težav	Slabi iz- gledi za zaposlitev
skupaj	32	1	2	29
dobra	7	1	-	6
primerna	16	-	2	14
slaba	9	-	-	9

37. Odkpušèeni moški - brezdomci po zaposlitvi pred kaznijo in osebnostnih značilnostih

Osebnostne značilnosti	Skupaj	Stalno zaposlen	Občasno zaposlen	Brez zaposlitve
skupaj	64	5	10	49
brezdelnež	15	-	4	11
alkoholik	19	-	2	17
osebnostno drugače neurejen	19	4	3	12
osebnostno urejen	6	1	-	5
nevrotik	5	-	1	4

38. Odpuščene ženske - brezdomke po zaposlitvi pred kaznijo
in osebnostnih značilnostih

Osebnostne značilnosti	Skupaj	Občasno zaposlena	Brez zaposlitve
skupaj	32	3	29
brezdelnež	1	1	-
alkoholik	2	-	2
osebnostno drugače neurejen	10	-	10
osebnostno urejen	1	1	-
prostitutka	18	1	17

39. Odpuščeni moški - brezdomci po izgledih za zaposlitev
po odpustu in osebnostnih značilnostih

Osebnostne značilnosti	Skupaj	Ima za- gotovlje- no delo	Zaposlitev ni zagotov- ljena, a ne bo težav	Slabi iz- gledi za zaposlitev
skupaj	64	1	13	50
brezdelnež	15	-	1	14
alkoholik	19	1	5	13
osebnostno drugače neurejen	19	-	5	14
osebnostno urejen	6	-	2	4
nevrotik	5	-	-	5

40. Odpuščene ženske - brezdomke po izgledih za zaposlitev po odpustu in osebnostnih značilnostih

Osebnostne značilnosti	Skupaj	Ima za- gotovlje- no zapo- slitev	Zaposlitev ni zagotov- ljena, a ne bo težav	Slabi iz- gledi za zapo- slitev
skupaj	32	1	2	29
brezdelnež	1	1	-	-
alkoholik	2	-	1	1
osebnostno drugače neurejen	10	-	1	9
osebnostno urejen	1	-	-	1
prostitutka	18	-	-	18

41. Odpuščeni moški - brezdomci po delavnosti v kazenskem zavodu in osebnostnih značilnostih

Osebnostne značilnosti	Skupaj	Dobra	Primerna	Slaba
skupaj	64	10	45	9
brezdelnež	15	1	8	6
alkoholik	19	2	15	2
osebnostno drugače neurejen	19	5	13	1
osebnostno urejen	6	-	6	-
nevrotik	5	2	3	-

42. Odpuščene ženske - brezdomke po delavnosti v kazenskem zavodu in osebnostnih značilnostih

Osebnostne značilnosti	Skupaj	Dobra	Primerna	Slaba
skupaj	32	7	16	9
brezdelnež	1	-	1	-
alkoholik	2	1	1	-
osebnostno drugače neurejen	10	4	6	-
osebnostno urejen	1	-	1	-
prostitutka	18	2	7	9

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA



00000504479

LIBRARY

Narodna in univerzitetna knjižnica
v Ljubljani

SBK 973

✓